

RAASEPORI

RAASEPORI Slottsmalmen Kaivauskertomus 2016

Tarja Knuutinen, Georg Haggrén,
Maija Holappa & Elina Terävä

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde:	Raasepori, Raasepori Slottsmalmen
Tutkimuslupa:	MV/65/05.04.01.02/2016 (17.5.2016)
Tutkimuksen laatu:	Tutkimuskaivaus
MJ-tyyppi:	Muinaisjäännösryhmät
MJ-tyyppin tarkenne:	linnanmalmi, työ- ja valmistuspaikat, puolustusvarustukset
Kohteen ajoitus:	1300–1500-luku
Vanhimmat kartat:	1682, 1703, 1728, 1816
Peruskartta:	2014 07 Snappertuna
Koordinaatit (ETRS TM-35FIN):	p 6655222, i 313439
Koordinaatit (ETRS GK24):	p 6653216, i 24480753
Rekisterikylä:	Raseborg (Raasepori) 474
Kiinteistötunnus:	710-474-1-52
Maanomistaja:	Suomen valtio/Metsähallitus
Osoite:	Vernissakatu 4, 01300 Vantaa
Tutkimuslaitos:	Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo
Kenttätyönjohtajat:	FT, dos. Georg Haggrén ja FM Tarja Knuutinen
Tutkijat:	HuK Maija Holappa, FM Elina Terävä
Kenttätyöaika:	1.6.–1.7.2016
Tutkimusalueen laajuus:	63 m ²
Tutkimuskustannukset:	50 000 €
Löydöt:	KM 40942:1-950
Aikaisemmat esinelöydöt:	KM 2469 (1886), KM 2801:1–23 (1890), KM 2944a:1-64 (1900), KM 5767:1-8 (1910), KM 6821:1–56 (1913-1914), KM 37154 (1937), KM 60071:1–16 (1960), KM 65079 (1965), KM 84090 (1984), KM 2003048 (2003), KM 2008063:1–717, KM Rahakammio 2008056:1-3 (2008), KM 2009060:1–1216, KM Rahakammio 2009048:1-3, KM 2009061, KM 2009069 (2009), 40002:1–693 (KM 40003:1-14) (2014), KM 40418:1–860 (2015)
Digikuvat:	RP_Slottsmalmen2016: 1–60.
Aikaisemmat tutkimukset:	1. Sjöberg, Lars (Drake, Knut) 1963: Redogörelse för utgrävnings- och konserveringsarbete på Raseborgs slottsruin sommaren 1963. 2. Rautavaara-Brax, Tuula (Drake, Knut) 1965: Raaseporin tutkimustyöt kesällä 1965. 3. Mikkola, Rauni (Drake, Knut) 1967: Raasepori 1967. 4. Jussila, Timo – Seger, Tapani 1991: Raaseporin linnan ympäristön prospektointi ja fosforikartoitus. 5. Jansson, H. & Latikka, J. 2003 (Jansson, H. & Seppälä, S.-L. 2003): Länsi- ja Keski-Uudenmaan saariston ja rannikkoalueiden inventointi 2002–2003. Tammissaari, Hanko, Inkoo, Siuntio, Kirkkonummi, Espoo, Helsinki. 323–337. 6. Knuutinen Tarja, Haggrén Georg, Heinonen Tuuli, Kivikero Hanna & Terävä Elina 2008: Raasepori Slottsmalmen. Kaivauskertomus 2008. 7. Knuutinen Tarja, Haggrén Georg, Heinonen Tuuli, Kivikero Hanna, Kunnas Olli, Terävä Elina & Åkerblom Rasmus 2009: Raasepori Slottsmalmen. Kaivauskertomus 2009. 8. Knuutinen, Tarja, Haggrén, Georg, Terävä, Elina, Holappa, Maija & Karhu, Jenna 2014: Raasepori Slottsmalmen. Kaivauskertomus 2014. 9. Knuutinen, Tarja, Haggrén, Georg, Terävä, Elina, Holappa, Maija 2015: Raasepori Slottsmalmen. Kaivauskertomus 2015.
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo
Kaivauskertomuksen kopiot:	Museovirasto
Sivumäärä:	32

Raaseporin Slottsmalmenin vuoden 2016 tutkimusraportti ja kaikki sen liitteet ovat julkisia (open access -periaate), mutta mikäli aineistosta tehdään tutkimusta arkeologisista kenttätöistä vastanneiden tutkijoiden tai erikseen sovittujen toimijoiden kanssa (kasvijäännösanalyysien osalta myös TY kasvimuseo), on sen suoja-aika 5 vuotta. Kolmansien osapuolien on pyydettävä lupa tämän tutkimuksen tulosten tai kuvien julkaisemiseen em. tutkimusten vastuullisilta tahoilta, tässä tapauksessa dos. Georg Haggréniltä (Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo, HY arkeologia), FM Tarja Knuutiselta, FM Elina Terävältä sekä FM Mia Lempiäinen-Avcilta (kasvijäännösanalyysit). Tämä tutkimus on vapaasti käytettävissä 1.5.2022 alkaen.

RAASEPORI SLOTTSMALMEN

Raaseporin linnan itäpuolisella Slottsmalmenin alueella toteutettiin kesän 2015 aikana maastutka- ja maavastusmittauskartoitus sekä tutkimuskaivaus joiden tavoitteena oli selvittää erityisesti Slottsmalmenin läntisen, lähinnä päälinnaa sijaitsevan osan käyttöhistoriaa. Tutkimukset toteutettiin yhteistyössä Länsi-Uudenmaan maakuntamuseon, Hangö Sommarunin, Helsingin yliopiston Filosofian, historian, kulttuurien ja taiteen tutkimuksen laitoksen arkeologian oppiaineen ja Metsähallituksen kanssa. Maakuntamuseo ja Hangö Sommaruni järjestivät toukokuun lopulla lisäksi näkövammaisille suunnatun arkeologisen kenttätökurssin.

Tutkimusalueen maastutka- ja maavastusmittaus suoritettiin 18. ja 22.4. Maavastusmittauksesta ja aineiston analyysistä vastasivat Chris Gaffney Bradfordin yliopistosta sekä Wesa Perttola Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineesta. Alueet avattiin koneellisesti 25.5. minkä jälkeen ne puhdistettiin ja tasoitettiin 28.–29.5 pidettyjä näkövammaisten esteettömyyskaivauksia varten. Varsinaiset kaivaukset alkoivat 2.6. ja päättyivät 25.6. Kaivausten aikana toteutettiin Hangö Sommarunin perinteinen arkeologinen kenttätökurssi. Kaivausten vastuullisena johtajana toimi FT, dos. Georg Haggrén ja kenttätöön johtajana FM Tarja Knuutinen. Tutkijoina toimivat FM Eliina Terävä ja HuK Maija Holappa. Kaivauksen yhteydessä arkeologian opintoihinsa kuuluvan Kaivaus II -kurssin kenttätöjakson suoritti Jenna Karhu.

Kesän 2015 tutkimukset jatkoivat vuonna 2014 tehtyjen tutkimusten kysymyksenasettelua. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää:

- Ulottuvatko Slottsmalmenin peltoalueelta löytyneet, voimakkaasta keskiaikaisesta maanmuokkauksesta kertovat kulttuurikerrokset, mukaan lukien tienpohjaksi tulkittu maavalli, myös alueen länsiosaan?
- Löytyykö Slottsmalmenin päälinnaa lähinnä olevasta osasta siltoihin tai laitureihin liittyviä rakenteita?
- Onko Slottsmalmenin länsiosassa sijaitseva matala painanne keinotekoinen lampi vai luonnollinen ilmiö?
- Mikä on Slottsmalmenin länsiosan suhde Raaseporin linnaan?

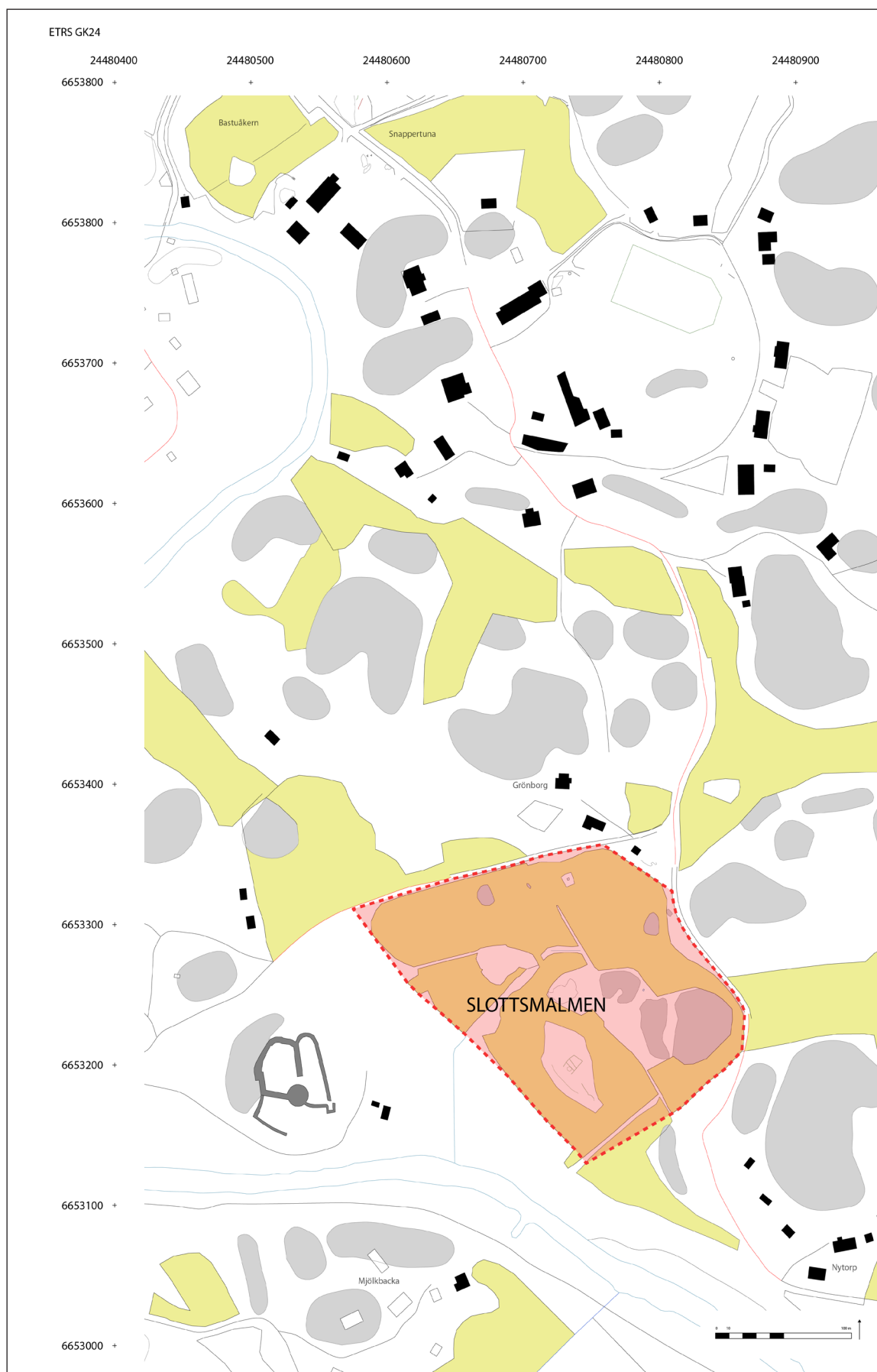
Vuoden 2014 tutkimusten jälkeen heräsi uusia kysymyksiä:

- Mikä on alueelta vuonna 2014 löytyneen rakennuksen perustuksen funktio ja miten voidaan selittää sen sijoittuminen rantaviivan tuntumaan? Ja tähän liittyen miten alueen ranta on siirtynyt 1300-1500-luvuilla?
- Mikä on alueelta löytyneiden jätekerrosten ja esinelöytöjen suhde linnaan?
- Miten voidaan selittää alueen täyttömaakerrokset?

Kaivausten aikana pystyttiin vahvistamaan vuoden 2014 tutkimustulosten perusteella tehtyjä tulkintoja Slottsmalmenin länsiosan käyttöhistoriasta. Vuonna 2014 kaivausalueelta 1 paljastunut jätemaakerros jatkui vuonna 2015 avatulla uudella kaivausalueella 5. Vuoden 2015 monipuolisen löytöaineiston perusteella kerros ajoittuu 1300-luvun loppupuolelle ja 1400-luvun alkuun. Myös vuonna 2014 kaivausalueelta 2 löytynyt tulisijan perustus ja muut paikalla sijainneeseen rakennukseen liittyvät rakenteet jatkuivat kaivausalueelle 5. Vuoden 2015 kaivaushavainnot vahvistivat tulkintaa rakennuksen ajoittumisesta 1500-luvun alkupuoliskolle. Näiden ilmiöiden lisäksi tutkittiin pienialaisella koekaivausalueella 6 mahdollisen toisen rakennuksen perustusta, jonka olemassaolosta saatiin viitteitä vuosina 2014-2015 suoritetuissa geofysikaalisissa prospektoinneissa. Varsinaisia rakenteita ei paikalta löytynyt, mutta alueelta paikallistettiin paksuhko täyttöhiekkakerros ja sen alainen kulttuurikerros.

Helsingissä 28.4.2016

Kohteen sijainti

SISÄLLYS

1 Johdanto	6
2 Raaseporin historia ja aiempi tutkimus	8
3 Historiallinen kartta-aineisto ja linnan ympäristö	10
Tutkimusalueen kuvaus ja maankäytöhistoria	12
4 Tutkimusmenetelmät	12
Maatutkaus	12
Mittausdokumentointi	13
Kaivaustutkimus ja dokumentointi	
5 Kaivausalueet	14
Alue 7	14
Alue 8	16
Alue 9	18
6 Löydöt	20
7 Yhteenvedo vuoden 2016 kaivaustuloksista	30

Lähteet

Liitteet

Liite 1	Digikuvaluettelo
Liite 2	Kuvataulut
Liite 3	Yksikkö- ja rakenneluettelo
Liite 4a	Löytöluettelo
Liite 4b	Näytteeksi säilytetyt tiilet, kalkkikivet sekä rikki
Liite 4c	Poistetut tiilet
Liite 4d–e	Poistetut löydöt
Liite 4f	Länsi-Uudenmaan maakuntamuseolle lahjoitetut löydöt
Liite 5	Maanäyteluettelo
Liite 6	Makrofossiiliraportti
Liite 7	Kiintopisteluettelo
Liite 8	Karttaluettelo
Kartat	1–8

1 JOHDANTO

Raaseporin linnan itäpuolella sijaitseva Slottsmalmenin (Linnanmalmin) alue on osa Raaseporin linnan lähiympäristön kattavaa, vuonna 1949 perustettua valtion omistamaa suoja-alueita. 1.1.2014 alkaen Raaseporin linna lähialueineen siirtyi Museovirastolta Metsähallituksen hallintaan.

Linnan itäpuolella sijaitsee ns. Slottsmalmenin alue, jonka kautta linna on keskiajalla ollut yhteydessä mantereelle. Slottsmalmenilla on tehty arkeologisia tutkimuksia viimeksi vuosina 2008–2009 sekä 2014–2015. Slottsmalmenin alueen länsiosaa tutkittiin jälleen kesäkuussa 2016. Tutkimuksista vastasi Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo. Niiden yhteydessä Hangö Sommaruni järjesti kolme viikon pituista kenttätutkimusta arkeologian harrastajille. Maakuntamuseo ja Sommaruni järjestivät toukokuun lopulla lisäksi näkövammaisille suunnatun arkeologisen kenttätutkimuksen. Tutkimukset toteutettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston Filosofian, historian, kulttuurien ja taiteen tutkimuksen laitoksen (FHKT-laitos) arkeologian oppiaineen ja Metsähallituksen kanssa.

Arkeologisia tutkimuksia Slottsmalmenilla on suoritettu useassa vaiheessa 1960–2000 -luvulla (Sjöberg 1963; Drake & Rautavaara-Brax 1965; Drake & Mikkola 1967; Jussila & Seger 1991; Jansson & Latikka 2003) ja alueelta tunnetaan runsaasti linnan toiminta-aikaan liittyviä muinaisjäännöksiä. Alueen yhteydestä linnan toimintaan on esitetty useita tulkintoja ja sinne on sijoitettu mm. linnan latokartano ja historiallisen lähdeaineiston perusteella linnan läheisyydessä sijaitseva Tunan tai Raaseporin kauppapaikka (mm. Drake 1991; Suhonen 2005).

Vuosina 2008–2009 Slottsmalmenilla tehtiin Länsi-Uudenmaan maakuntamuseon ja Helsingin yliopiston toimesta Alla tiders Raseborg -tutkimusprojektin puitteissa mm. inventointia, maasto- ja maatumkartoitusta sekä laaja-alaisia arkeologisia kaivauksia, joiden tuloksena alueelta paljastui mm. yksi kellarilisen rakennuksen perustus, massiivinen peltoalueen läpi kulkeva, tien perustukseksi tulkittu maapenger sekä paalunsijoja ja muita alueella sijainneisiin rakennuksiin tai rakenteisiin liittyviä jäänteitä. Vuosien 2008–2009 tutkimukset keskittyivät Slottsmalmenin keskiosan peltoalueelle ja metsäsaarekkeisiin. (Knuutinen et al. 2008; 2009.)

Tutkimuskysymykset

Slottsmalmenin länsiosassa vuosina 2014 ja 2015 toteutetut kenttätutkimukset olivat jatkoa vuosina 2008–2009 Alla tiders Raseborg -projektin kenttätutkimuksille. Vuoden 2016 kaivaus oli suoraa jatkoa edellisten vuosien tutkimuksille. Kenttätutkimusten kysymysten asettelu pohjautui aiempien tutkimusten yhteydessä tehtyihin havaintoihin sekä avoimeksi jääneisiin kysymyksiin. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on ollut selvittää:

- Ulottuvatko Slottsmalmenin peltoalueelta löytyneet, voimakkaasta keskiaikaisesta maanmuokkauksesta kertovat kulttuurikerrokset, mukaan lukien tienpohjaksi tulkittu maavalli, myös alueen länsiosaan?
- Löytyykö Slottsmalmenin päälinna lähinnä olevasta osasta siltoihin tai laitureihin liittyviä rakenteita?
- Onko Slottsmalmenin länsiosassa sijaitseva matala painanne keinotekoinen lampi vai luonnollinen ilmiö?
- Mikä on Slottsmalmenin länsiosan suhde Raaseporin linnaan?

Vuosien 2014–2015 tutkimuksissa alueen käytöstä saatiin runsaasti lisätietoa, mutta samalla heräsi uusia kysymyksiä:

- Mikä on alueelta vuonna 2014 löytyneen rakennuksen perustuksen funktio ja miten voidaan selittää sen sijoittuminen rantaviivan tuntumaan?
- Miten alueen ranta on siirtynyt 1300–1500-luvuilla?
- Mikä on alueelta löytyneiden jätekerrosten ja esinelöytöjen suhde linnaan?
- Miten voidaan selittää alueen täyttömaakerrokset?

Koska koko Slottsmalmenin alue on osa linnaa ympäröivää suoja-aluetta eikä sitä uhkaa tuhoutuminen maankäytön muutoksen tai rakentamisen seurauksena, kyseessä oli puhtaasti tutkimuskaivaus. Tämän vuoksi sekä vuonna 2014 että 2015 huomiota kiinnitettiin erityisesti kaivauksia edeltävään esitutkimukseen mm. maatutkakartoituksen ja maavastusmittausten avulla. Vuonna 2016 vastaavia esitutkimuksia ei tehty, sillä kaivausten suunnittelussa pystyttiin hyödyntämään aiemmin tuotettua aineistoa.

Vuoden 2016 tutkimuksia varten alueelle avattiin kolme täysin uutta kaivausaluetta:

Alue 7 sijoitettiin vuosina 2014–2015 tutkittujen kaivausalueiden 2 ja 5 eteläpuolelle siten että aiemmissa tutkimuksissa löytyneen rakennuksen perustuksen eteläosa saataisiin tutkittua kokonaisuudessaan.

Alue 8 sijoitettiin Slottsmalmenin länsiosan korkeimmalle kohdalle, vuonna 2015 tutkitun kaivausalueen 6 ympärille. Tavoitteena oli selvittää alueella 6 havaittujen maakerrosten luonnetta ja yhteyttä maatutka- ja maavastusmittauksissa havaittuihin, mahdolliseen rakennuksen perustukseen viittaaviin anomaliaihin.

Alue 9 sijoitettiin edellisistä hieman pohjoiseen siten, että sen länsireuna sijoittui vuonna 2014 avatun kaivausalueen 3 itäreunaan. Tavoitteena oli selvittää miten pitkälle itään alueella 3 havaitut kerrokset, etenkin osittain maatumaton puuroskan kerros jatkuu.

Kaivausalueet avattiin koneellisesti 30.–31.5, minkä jälkeen ne puhdistettiin ja valmisteltiin 1.–3.6. järjestettyä, näkövammaisille suunnattua kaivauskurssia varten. Kolmen seuraavan viikon aikana kaivauksia jatkettiin Hangö Sommarunin kenttätutkimuskurssien puitteissa, minkä jälkeen tutkimusryhmä vastasi kaivausten loppuun saattamisesta. Kaikkiaan kaivaustutkimuksia tehtiin Slottsmalmenilla viiden viikon ajan, kaivaukset päättyivät 1.7.2016.

Tulokset

Kaikilta kaivausalueilta löydettiin Slottsmalmenin keskiaikaiseen käyttöön ja linnan toimintaan liittyviä kulttuurikerroksia ja rakenteita. Merkittävin löytö oli alueelta 8 paljastunut useista täyttö- ja jätekerroksista muodostuva matala vallimainen maarakenne, joka lienee vuosien 2008–2009 kaivauksissa löytyneen, Slottsmalmenin poikki itä-länsi -suuntaisena kulkevan vallimaisen tienperustuksen länsipää. Vallin alta paljastui hiekka- ja savikerrosten alla säilynyt fossiloitunut turvekerros, vallin rakentamista edeltävä maan pinta.

Alueelta 9 löytyi odotusten mukaisesti osittain maatumaneen puuroskan muodostama kerros, joka oli kuitenkin selvästi huonommin säilynyt kuin kaivausalueelta 3 vuonna 2014 havaittu. Jäänteitä vastaavasta kerroksesta havaittiin myös alueelta 7, mistä paljastui myös aiemmin tutkittuun rakennuksen perustukseen liittyviä rakenteita sekä mahdollisesti rantavyöhykkeen kuivattamiseen liittyviä kerrostumia.

Kaivausten resursointi

Slottsmalmenin tutkimusten kustannuksista vastasivat Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Hangö Sommaruni, jonka perinteiset arkeologiset kenttätöyökurssit toteutettiin Slottsmalmenilla. Lisäksi näkövammaisille suunnatun kaivauskurssin toteutukseen saatiin avustus Opetusministeriöltä.

Kaivausten vastuullisena johtajana toimi FT, dos. Georg Haggrén ja kenttätöyön johtajana FM Tarja Knuutinen. Tutkijoina toimivat FM Elina Terävä ja HuK Maija Holappa. Kaivausten mittausdokumentoinnista ja karttojen puhtaaksi piirtämisestä vastasi Maija Holappa, löytöjen tallettamisesta, luetteloinnista ja raportoinnista Elina Terävä. Hangö Sommarunin arkeologisen kaivauskurssin osallistujien ohjaamisesta vastasivat Georg Haggrénin johdolla kaikki tutkimusryhmän jäsenet.

Kaivausten makrofossiilinäytteiden analysoinnin teki FM Mia Lempiäinen-Avci (liite 6). Lisäksi kaivausksilta talletettiin runsaasti luuaineistoa tulevia, FM Hanna Kivikeron väitöskirjatöyöhön liittyviä osteologisia tutkimuksia varten. Löytöjen konservoinnista on vastannut Löytö Oy (Anna Lehtinen ja Sari Pouta).

Kaivauksilla vieraili etenkin esteettömyyskurssin aikana useita median edustajia ja tutkimuksista uutisoitiin kesäkuun mittaan mm. Västra Nylandissa ja Länsi-Uusimaassa. Kaivausten aikana museo järjesti kaksi tiedotustilaisuutta (29.5 ja 22.6 tarkasta päivät). 13.6.2016 kaivauksilla vieraili Helsingin avoimen yliopiston järjestämän *Keskiajan linnojen arkeologiaa: Case Raasepori* -kurssin opiskelijoita. Ekskursio linnaan ja kaivauksille kuului kurssin opetussisältöön.

2 RAASEPORIN HISTORIA JA AIEMPI TUTKIMUS

Tarja Knuutinen

Raaseporin linna toimi noin 200 vuoden ajan nykyisen Länsi-Uudenmaan alueen käsittäneen Raaseporin linnaläänin keskuksena. Toiminta-aikanaan linna oli paitsi alueen poliittinen ja taloudellinen keskus, myös tärkeä tekijä kulttuuristen vaikutteiden välittäjänä. Linnan toiminta-ajan loppupuolelta, 1500-luvun puolivälistä, säilyneiden historiallisten lähteiden valossa Raaseporin linnaa ja siihen liittyntä latokartanoa (myöhemmin Raaseporin kuninkaankartano) voidaan pitää myös alueellisesti merkittävänä maatalouskeskuksena.

Nykytutkimus ajoittaa Raaseporin linnan perustamisen 1370-luvulle. Linnan toiminta-aika päättyi 1550-luvulla, jolloin Raaseporin läänin hallintokeskus siirrettiin Helsinkiin. Vuosien 1550 ja 1553 välisenä aikana linnasta siirrettiin pois kruunun omaisuus, josta suuri osa päätyi vasta perustettuun Helsingin Kuninkaankartanoon. Tuoreimman, linnan 1500-luvun tiliaineistoon perustuvan tutkimuksen perusteella linnan hylkääminen tapahtui kuitenkin vasta vuonna 1558, jolloin osa huonokuntoisesta linnasta romahti. (Haggrén 2014.) Linnan hylkäämisen jälkeen sen alaisuuteen koottua maaomaisuutta jäi hallinnoimaan kuninkaankartanoksi muutettu latokartano. Aluksi se toimi Tammisaaren kuninkaankartanon alaisuudessa. Sittemmin 1680-luvulla Raaseporin kartanosta muodostettiin Uudenmaan ja Hämeen läänin ratsuväkirykmentin everstin virkatalo.

Linnan arkeologinen tutkimushistoria alkoi 1800-luvun loppuvuosikymmeninä. Raunioituneen linnan ensimmäiset tutkimus- ja restaurointityöt tähtäsivät lopullisen romahtamisen estämiseen, myöhemmin linnan restaurointiin vierailukohteeksi. 1890-luvun ja 1900-luvun alun aikana tutkimuksia ja korjaustöitä tehtiin linnan sisäosissa ja ympärysmuureilla. Vuosina 1936–1938 sekä 1950-luvun lopulla kaivauksia tehtiin myös linnan muurien ulkopuolella ja linnan itäpuolella sijaitsevalla pienellä Stallholmeniksi nimetyllä kukkulalla.

Kauempana linnasta itään sijaitsevalla Slottsmalmenilla ensimmäisiä dokumentoituja arkeologisia tutkimuksia tehtiin vuosina 1963, 1965 ja 1967. Alueelta – tarkemmin sanottuna Slottsmalmenin pohjoispuolella sijaitsevan Grönborgin torpan mailla olevan pellon etelälaidasta – kaivettiin tuolloin esiin kaksi hirsirakennelmaa, joista toisesta löytyi mm. tinakannu. Kaivaustutkimuksia alueella ei tuolloin jatkettu, mutta löytyneen kannun perusteella rakenteet voitiin ajoittaa 1400-luvulle (Drake 1991:122–123).

Slottsmalmeniin kiinnitettiin arkeologista huomiota 1960-luvun jälkeen seuraavan kerran vasta vuonna 1991. Timo Jussila teki tuolloin linnan ympäristössä laaja-alaisen fosfaattikartoituksen, jonka tarkoituksena oli paikantaa mahdollisia linnan ulkopuolisia aktiviteettialueita. Fosfaattikartoituksen tuloksena Slottsmalmenin alueelta paljastui kaksi korkeita fosfaattipitoisuuksia sisältänyttä kohdetta, sekä kyntökerroksen pinnalla erottuvia tummempia läiskiä. Lisäksi fosfaattinäytteitä otettaessa tehdyissä kairauksissa paljastui alueelta kyntökerroksen alapuolinen, runsaasti nokea ja hiiltä sisältävä maakerros. Jussilan tutkimuksessa havaittiin kohonneita fosfaattiarvoja myös linnan koillispuolisilla metsäalueilla. (Jussila & Seger 1991: 2–3.)

Laajoja tutkimuksia linnan ympäristössä tehtiin Helsingin yliopiston ja Vårt Maritima Arv -projektin toimesta vuosina 2002–2003. Tuolloin alueelta kartoitettiin maan pinnalle näkyviä kivi- ja maarakenteita, joita on runsaasti Linnanmalmin kallioisissa peltosaarekkeissa. Alueella tehtiin myös pintapöimintää, jossa löytöinä otettiin talteen mm. keskiaikaista Siegburgin kivisavikeramiikkaa. (Jansson & Latikka 2003: 323–326.) Vuonna 2008 Slottsmalmenin alueella toteutettiin uusi laaja-alainen inventointi, jonka yhteydessä alueella sijaitsevista peltosaarekkeista kartoitettiin kaikki maan pinnalle näkyvät rakenteet. Inventoinnin yhteydessä aiemmin tuntemattomia kivirakenteita löytyi myös Slottsmalmenin ja Stallholmenin väliseltä alavalta alueelta sekä Slottsmalmenin eteläreunalta, aivan Raaseporinjoen rannasta. Kaikki havaitut rakenteet kartoitettiin takymetrillä tai GPS-paikantimella. Samalla alueella tehtiin takymetrin avulla laaja-alainen korkeusmittaus korkeusmallia varten. (Haggrén, Jansson, Holappa & Knuutinen 2008–2009.)

Kaivauksia Slottsmalmenin alueella tehtiin vuosina 2008–2009 laajan Alla tiders Raseborg – tutkimushankkeen yhteydessä. Kaivauksia tehtiin Slottsmalmenin keskiosassa peltoalueella, peltojen keskellä sijaitsevalla pienellä moreenipohjaisella metsäsaarekkeella (ns. Häggkullen) sekä Grönborgin torpan mailla, Slottsmalmenin ja linnalta kohti Snappertunan kirkonkylää johtavan tien välisellä peltoalueella (Kartta 1). Kaivausten perusteella koko Slottsmalmenin joenpuoleinen osa on ollut linnan toiminta-aikana 1300–1500 -luvuilla intensiivisessä käytössä. Peltoalueella tehty kaivaus ja maatutkaus paljastivat mm. keskiaikaiselle rantavyöhykkeelle rakennetun massiivisen maavallin joka tulkittiin alueen halki kulkeneen tien perustukseksi. Vallin idän puoleisesta päästä, Häggkullenina tunnetulla metsäsaarekkeella tutkittiin suurikokoisen rakennuksen romahtaneeksi kellariksi osoittautunutta rakennetta. Lisäksi Häggkullenin pohjoispuolelta löydettiin paalunsijoja ja muita jälkiä paikalla mahdollisesti sijainneesta rakennuksesta. (Knuutinen et al. 2008; 2009.)

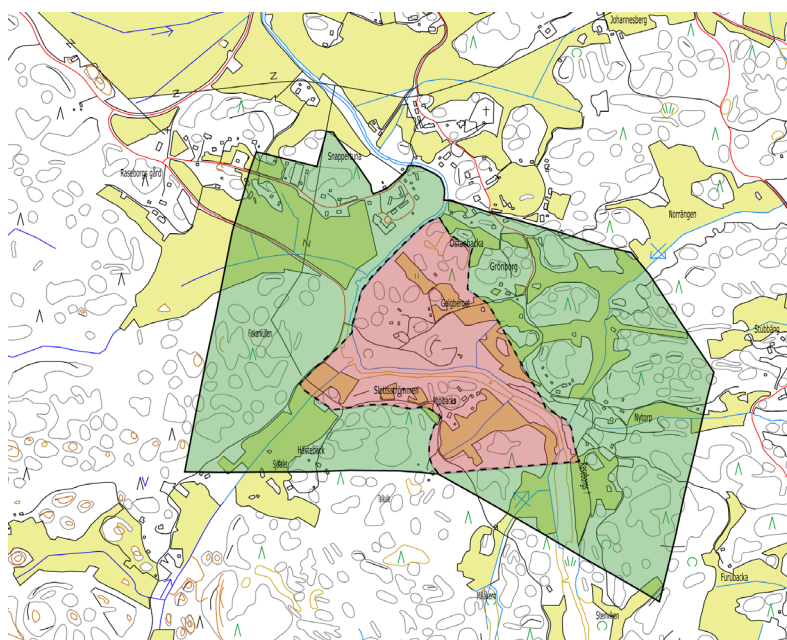
Grönborgin torpan mailla tehdyt kaivaukset osoittivat myös Slottsmalmenin pohjoispuolisten alueiden olleen käytössä keskiajalla. Aivan peltoalueen pohjoisreunalta, Grönborgin torpan läheisyydestä löytyi yksi mahdollisesti keskiajalle ajoittuva uunirakenne ja hieman etelämpää, pellon keskiosassa sijaitsevan matalan painanteen alueelta paljastui peltomullan alta paksuja, todennäköisesti alueen kuivattamiseen liittyviä puu- ja turvekerroksia.

3 HISTORIALLINEN KARTTA-AINEISTO JA LINNAN YMPÄRISTÖ

Tarja Knuutinen

Varhaisin Raaseporin linnan ympäristöä kuvaava kartta on maanmittari Lars Forssellin Raaseporin virkatalon maita kuvaava kartta vuodelta 1682.¹ Itse linna on mukana myös Samuel Broteruksen vuonna 1695 laatimassa Snappertunan kirkonkylän konseptikartassa. Linna, Raaseporin kartano sekä lähi-alueen kylät on kuvattu myös Samuel Broteruksen vuonna 1703 laatimaan Karjaan pitäjää esittävään geometriseen karttaan.²

Historiallisen kartta-aineiston perusteella linnaa ympäröivä maisema on pysynyt hyvin samankaltaisena aina 1600-luvun lopusta nykypäivään. Linna ja sitä ympäröivät maat lukuun ottamatta Snappertunan kirkonkylän aluetta siirtyivät linnan toiminnan lakattua Raaseporin kuninkaankartanon alaisuuteen ja alueen maankäyttö säilyi ennallaan. Kuninkaankartanon maaomaisuus säilyi yhtenäisenä kokonaisuutena vuoteen 1949 saakka, jolloin linnan raunioalue erotettiin opetusministeriön toimesta muinaistieteellisen toimikunnan hallintaan (Rissanen 1978:34). Nykyisin linnaa ympäröi laaja valtion omistama suoja-alue (Kuva 1).

Kuva 1. Kartta suoja-alueesta. Kartta Maija Holappa.

Raaseporin linna sijaitsee Raaseporinjoen rannalla, noin 2,5 kilometrin päässä merenrannasta. Nykyisin linna sijaitsee joen mutkassa korkealla kalliokukkulalla. Linnan toiminta-aikana kalliokumpare on ollut kokonaan veden ympäröimä. Linnaa nykyisin ympäröivä alava, puistomainen alue on suurelta osin tulosta paikalla 1930-luvulla tehdyistä maisemointitoimista (Knuutinen 2010). Linnakallion itäpuolella kohoaa pienempi ja matalampi kallio- ja moreenipohjainen kumpare, jonka Knut Drake on mm. Olavinlinnan edustalla sijainneen Tallisaaren mukaisesti nimennyt Stallholmeniksi.

Stallholmenin itä- ja pohjoispuolella maasto laskee hyvin alavaksi, alimmillaan alle 1 m mpy korkeudella olevaksi kosteikoksi, joka erottaa Stallholmenia ja Slottsmalmenin aluetta. Vanhemmassa tutkimuksessa tätä alavaa kosteikkoaluetta on kutsuttu uudemmaksi vallihaudaksi. Linnan luoteis- ja

¹ Forssell, Lars 1682, KA MHA B1a 106–108). Virkatalon maista on karttoja myös vuosilta 1728, 1816 ja 1921 (Mörn, Anders 1728, KA MHA B16a 1/1-2; Petesche J. J. 1816, KA MHA B16a 1/4-12; Svaetischin, V. 1921, KA MHA B15a 7/1-24.

² Broterus, Samuel 1695(?): MMA Karjaa Ibh* 1/- - 1. Geometrisk Charta och Afritning uppå Ahlå Belegit I Karis Sochn och Rassborgz Lens Westra dehl; Broterus, Samuel 1703, MH MH 29/--

pohjoispuolella maasto kohoaa korkeaksi metsäiseksi kallioalueeksi, jonka korkeimmat kohdat yltävät 16 m mpy korkeuteen. Linnaa ja Stallholmenia ympäröivän alavan maaston koillis- ja itäpuoliset alueet ovat nykyään niittyä ja nurmea kasvavana peltona. Näiden 3–5 m mpy korkeudella sijaitsevien niityalueiden keskellä kohoaa joitakin korkeampia kalliosaarekkeita, joista suurimmat sijaitsevat Slottsmalmenin keskellä.

Varsinainen Slottsmalmenin alue sijaitsee noin 200 metriä linnasta itään. Alue rajautuu etelässä Raaseporinjokeen, lännessä Stallholmenin ja Slottsmalmenin väliseen matalaan kosteikkoalueeseen (ns. nuorempi vallihauta) ja pohjoisessa linnan pohjoispuolitse kulkevaan tiehen sekä sen pohjoispuolella kohoavaan kallioiseen metsään, jonka reunassa sijaitsee Grönborgin torppa.

Maaston korkeuserot vaihtelevat melko paljon. Alimmillaan maasto on etelässä jokirannassa ja lännessä Stallholmenin puolella alle 1 m mpy korkeudella. Maasto kohoaa itään ja pohjoiseen siten, että idässä kalliosaarekkeiden korkeus on ylimmillään noin 10 m mpy. Pohjoisessa maasto kohoaa loivemmin. Slottsmalmenin luoteisreunalla sijaitsee noin 20 x 20 m suuruinen suunnikkaan muotoinen alava alue, johon etenkin kosteina kesinä kerääntyy runsaasti vettä. Kosteikko muodostaa silmiinpistävän poikkeuksen alueen topografiassa ja saattaa olla keinotekoinen. Painanteen pohja sijaitsee n. 2,0 m mpy korkeudella.

Alue on suurimmaksi osaksi nurmea kasvavaa peltoa, mutta viljelykelvottomissa kalliosaarekkeissa kasvaa nuorehkoa sekametsää ja pensaskasvillisuutta. Alueen luonnollinen pohjamaa on pääosin liejusavea ja silttiä. Korkeammalle kohoavien kalliosaarekkeiden välissä Slottsmalmenin keskusalueella on pienialaisia, kaakko-luode-suuntaisia moreeniharjanteita. Niitty- ja peltoalueella pintamaa on viljelyn muokkaamaa savensekaista multaa. Muokatun multakerroksen paksuus vaihtelee 15 ja 40 cm välillä maastonmuodoista riippuen.

Linnan ympäristön maankäyttö on säilynyt lähes ennallaan aina 1600-luvun lopulta saakka. Varhaisimmissa kartoissa linnan ympäristössä on sijainnut Kuninkaankartanon Slättsäkern- ja Slättsängen-nimillä tunnettu niitty, joka on ulottunut Raaseporinjoen rannasta Slottsmalmenin yli itään Stubbängenin alueelle. Suurin muutos linnan ja Slottsmalmenin lähiympäristössä lienee ollut Grönborgin torpan perustaminen linnan koillispuoliselle rinteelle 1700-luvun alussa (Haggrén, Jansson, Holappa & Knuutinen 2008–2009). Myös linnan lähialueen tiestö on säilynyt lähes ennallaan. Jo vuoden 1695 konseptikartassa käynti linnalle länneestä on tapahtunut nykyisen puusillan tienoilla ollutta siltaa pitkin, mistä tie on jatkunut linnan pohjoispuolitse kohti Slottsmalmenia. Myös linnan itäpuolella tiestö on säilynyt lähes ennallaan lukuun ottamatta Grönborgin torpan itäpuolelta vielä 1800-luvulla kulkenutta, nyttemmin käytöstä jäänyttä tietä.

Historiallisessa kartta-aineistossa on säilynyt tietoa myös Raaseporin linnan ympäristön, erityisesti nykyisin Stallholmenina ja Slottsmalmenina tunnettujen alueiden muinaisjäännöksistä. Anders Mörnin kartassa vuodelta 1728 nykyinen Stallholmen on liitetty varsinaiseen linna-alueeseen, ja Mörn kertoo kartan selitysosiossa nykyisen Slottsmalmenin alueella olleen edelleen jäljellä ”Raaseporin kaupunkiin” liittyviä kiviraunioita. Nykyään Slottsmalmenilla on havaittavissa maan pinnalle kivi- ja maarakenteita lähinnä niityalueen keskellä sijaitsevissa kallio- ja metsäsaarekkeissa. Niitty- ja peltoalueelta mahdolliset rakenteisiin liittyvät kivet on pääosin raivattu pois, mutta muokkauskerroksessa on edelleen runsaasti mm. tiiltä, kalkkilaastia sekä kalkkikiven kappaleita.

Tutkimusalueen kuvaus ja maankäyttöhistoria

Vuosina 2014–2016 tutkittu alue sijaitsee Slottsmalmenin länsiosassa, pienellä linnaa kohti työntyvällä niemekkeellä joka rajautuu länsi- ja eteläosastaan Slottsmalmenia ja Stallholmenia erottavaan alavaan kosteikkoon, ns. *nuorempaan vallihautaan*. Kaakkoisosastaan tutkimusalue rajautuu pieneen metsäsaarekkeeseen ja syvään pelto-ojaan, jonka itäpuolella sijaitsivat vuosien 2008–2009 *Alla tiders Raseborg* -hankkeen laajat kaivausalueet (Kartta 1).

Slottsmalmenin länsiosa on raivattu modernilla kynnöllä muokatuksi peltomaaksi vasta noin vuonna 2012. Historiallisen kartta- ja ilmakeuhva-aineiston perusteella alue on ollut muokkaamatonta niittyä aina 2010-luvulle saakka, mutta alueen maastotutkimusten alkaessa keväällä 2014 kuitenkin havaittiin, että alueella on aivan parin viime vuoden aikana suoritettu kyntö, jonka yhteydessä maasta on nostettu suuria kiviä metsäsaarekkeille ja kynnetyn alueen reunamille. Suuria kiviä on edelleen nähtävissä siellä täällä myös niityllä, erityisesti sen länsi-, luode- ja pohjoisreunalla.

Tutkimusalueen pohjoisreunalla sijaitsee matala suunnikkaan muotoinen painanne, joka muodostaa pellon keskelle puiden peittämän saarekkeen. Painanteen pohjalle kertyy keväällä sekä runsaiden sateiden jälkeen vettä. Kesällä 2014 painanteen reunalle avattiin koekaivausalue (alue 4), ja samalla todettiin, ettei painanteen pohjan tutkiminen onnistu ilman jatkuvaa veden pois pumppaamista. Painanteen alkuperä ja ikä ovat epäselviä, kyseessä saattaa olla keinotekoinen lampi ja kesän 2014 tutkimushavaintojen perusteella paikalla on mahdollisesti lähde (Knuutinen et al. 2014).

Painannetta ei ole merkitty vanhimpiin aluetta kuvaaviin karttoihin, ja nykykartallekin se on merkitty pelkästään pellon keskellä olevaksi saarekkeeksi. Kartta-aineiston perusteella painanteen ikää tai alkuperää ei siis pystytä määrittämään. 1930-luvulta peräisin olevia ilmakeuhva stereoskooppisesti tarkasteltaessa painanne erottuu hyvin heikkona pellon keskellä olevana korkeusanomaliana. Kuvien perusteella painanteen muodosta ja syvyydestä on mahdotonta sanoa tarkasti mitään, mutta kuvat paljastavat, että vielä 1930-luvulla painanteen alue on ollut puuton.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tarja Knuutinen & Maija Holappa

Mittausdokumentointi

Tutkimusten mittausdokumentoinnista vastasi Maija Holappa. Mittausdokumentoinnissa käytettiin Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen Geodimeter 600 -takymetriä.

Mittauksissa hyödynnettiin alueelle jo vuosien 2008–2009 tutkimushankkeen aikana Raaseporin kaupungin toimesta tehtyä kiintopisteverkostoa, jota laajennettiin kesän 2014 tutkimuksia varten sekä Slottsmalmenin alueella että päälinnan ympäristössä. Samalla parannettiin vanhojen kiintopisteiden merkintöjä ja uudet kiintopisteet dokumentoitiin (liite 7). Alun perin KKJ2 (1996) -koordinaatistoon tehdyt kiintopisteet käännettiin kesän 2014 tutkimuksia varten ETRS GK24 -koordinaatistoon, jota on käytetty kaikissa vuosien 2014–2016 mittauksissa.

Kenttätutkimuksissa käytettiin vanhaa N60-korkeusjärjestelmää. N60- ja N2000-korkeusjärjestelmien välinen erotus on Raaseporin alueella noin +24,9 cm.

Kaivaustutkimus ja dokumentointi

Kuten vuonna 2015, myös Slottsmalmenin vuoden 2016 tutkimuskaivausten yhteydessä järjestettiin 1.-3.6 Länsi-Uudenmaan maakuntamuseon sekä Helsingin ja Uudenmaan näkövammaiset ry:n yhteistyönä näkövammaisille suunnattu esteetön kaivaus. Esteettömän kaivauksen rahoituksesta vastasivat Opetus- ja kulttuuriministeriö, Svenska kulturfonden i Finland, Hangö sommaruni, AML-Palvelut Oy ja Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo. Esteettömyyden suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi AML-palvelut Oy. Kolmipäiväinen esteettömyysarkeologinen kurssi koostui luento- ja perehdytyspäivästä sekä kahden päivän mittaisesta kenttätörypeamasta. Arkeologien opastamina yhteensä neljä vaikeasti näkövammaista kurssilaista kaivoi pintamaan alta paljastunutta ensimmäistä kaivauskerrosta.

Tutkimusalue lähiympäristöineen pyrittiin järjestämään näkövammaisten kannalta esteettömäksi ja saavutettavaksi mm. kaivausalueella johtaneen ja liikkumista helpottaneen köysiradan avulla. Kaivausalue ja kurssin ajankohta oli valittu siten, että kaivausalueilla ei ollut korkeita profileja tai muita esteitä kuten kulkua vaikeuttavia tai erityisesti varottavia rakenteita.

Kuva 2. Kaivauskurssilaisia kaivamassa alueella 7. Kuva: MH & TK.

Tutkimuskaivauksen yhteydessä toteutettiin 1.–22.6. välisenä aikana kolme Hangon kesäyliopiston (Hangö sommaruni) viikon mittaista kaivauskurssia. Niiden päätyttyä tutkimusryhmän jäsenet vastasivat kaivauksen viimeistelystä 27.–30.6. Kaivausten aikana paikalla kävi paikallinen metallinpaljastin-harrastaja Mikael Malm sekä tutkimusryhmän kanssa useilla kohteilla aiemminkin yhteistyötä tehnyt Ilkka Penttinen, jotka tarkastivat metallinilmaisimen kanssa mm. seulakasoja ja koneellisesti kuoritun pintamaan kasoja.

Slottsmalmenin kaivaus toteutettiin sovellettuna stratigrafisena kaivauksena siten, että kaikki kerrokset kaivettiin itsenäisinä kokonaisuuksina mutta sekä kaivamisessa että dokumentoinnissa hyödynnettiin teknisiä tasoja. Kaivausmenetelmän valinnalla pyrittiin helpottamaan Hangon kesäyliopiston kaivauskurssilaisten työn ohjaamista. Käytännössä menetelmä on myös todettu toimivaksi historiallisen ajan maaseutukohteiden suhteellisen ohuita ja pienialaisia kulttuurikerroksia kaivettaessa (Ks. esim. Holappa 2016).

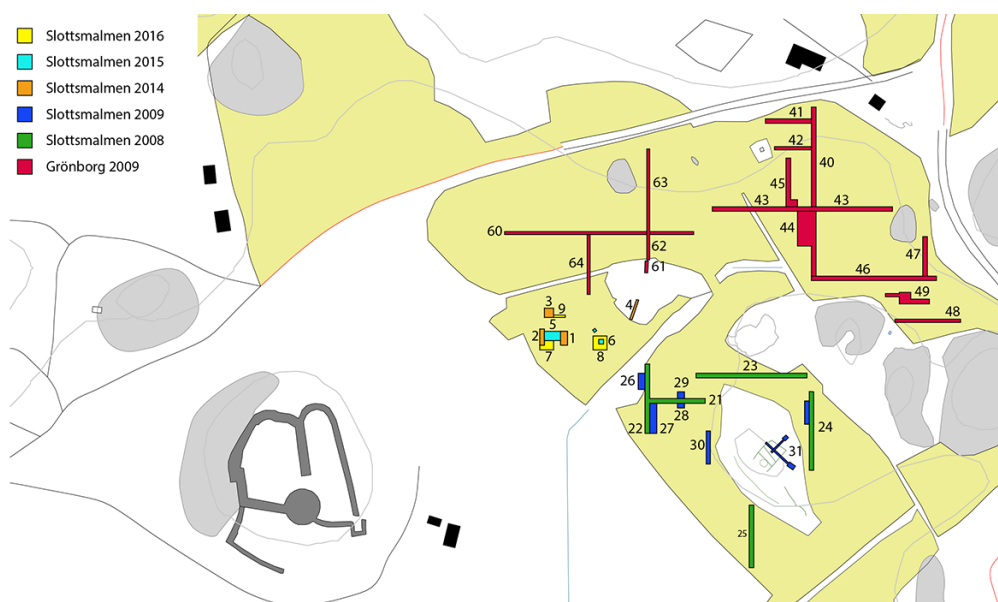
Dokumentointia varten kaivausalueille mitattiin ETRS GK24 –koordinaatiston mukainen ruudukko. Löydöt talletettiin stratigrafisista yksiköistä koordinaatiston mukaisissa 0,5 x 0,5 metrin ruuduissa lu-

kuun ottamatta metalli- ja luulöytöjä, lasia sekä keramiikkaa jotka mitattiin paikalleen takymetrillä tarkempien levintätietojen saamiseksi. Täyttö- ja jätekerrosten sisältämää tiilimurskaa ei talletettu, vaan se punnittiin yksiköittäin 0,5 x 0,5 ruuduissa. Löydöt on luetteloitu liitteeseen 4.

Kaivausalueiden dokumentoinnista vastasivat kaikki tutkimusryhmän jäsenet. Kaivausalueet dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla (liitteet 1–2) sekä takymetrimittauksin. Kaikki kaivetut stratigrafiset yksiköt ja rakenteet dokumentoitiin erillisille dokumentointilomakkeille, joilta tiedot on jälkityövaiheessa siirretty kaivausraportin liitteeksi (liite 3). Stratigrafisten yksikköjen väliset suhteet on kuvattu liitteessä 3 oleviin matriiseihin. Kaivauksen aikana talletettiin kaikkiaan maanäytteitä kaikkiaan 13 kappaletta, joista 10 arkeobotanisia ja 3 osteologisia analyyseja varten (liite 5). Osa talletetuista näytteistä analysoitiin, arkeobotanisista analyyseistä vastasi FM Mia Lempiäinen-Avcı (liite 6). Loput näytteet talletettiin myöhempää käyttöä varten.

Kaivauksen päätyttyä kaikki kaivausalueet peitettiin suodatinkankaalla ja täytettiin koneellisesti.

5 KAIVAUSALUEET

Kuva 3: Vuosien 2008–2016 kaivausalueet. Kartta Maija Holappa.

Alue 7

X = 6653246–6653250

Y = 24480637–24480643

Laajuus: 20 m²

Kaivausalueen 7 avaamisella pyrittiin täydentämään vuosina 2014 ja 2015 Slottsmalmenin länsiosan keskiaikaisen, n. 2,1–2,5 m mpy korkeudella sijainneen rantaviivan tutkimuksia ja selvittämään poikkeuksellisen matalalta korkeudelta löytyneen, esinelöytöjen perusteella 1500-luvulle ajoittuvan tulisijarakenteen ja mahdollisen rakennuksenperustuksen kokonaislaajuutta ja funktiota. Alue sijoitettiin siten, että vuonna 2014 kaivettua aluetta 2 ja vuonna 2015 kaivettua aluetta 5 laajennettiin etelään (kuva 3), minne 1500-luvulle ajoitetut rakenteet aiempien kaivaushavaintojen perusteella jatkuvat.

Aiempien tutkimusten perusteella alueelta ei ollut odotettavissa stratigrafisia yllätyksiä, ja alueilta 2 ja 5 havaitut kulttuurikerrokset jatkuivatkin pääasiassa helposti tunnistettavina myös alueella 7. Kuten alueella 5, myös alueella 7 oli pintamullan alla paksuhko tiiviin ja kovan saveen kerros (Y7-1), joka löytöaineiston perusteella on ajoitettavissa keskiajalle-1500-luvulle. Kerros oli paksuimmillaan alueen itä- ja pohjoisreunalla, alueen länsireunassa savea oli hyvin ohuelti. Kaivausalueen luoteiskulmassa, paikassa jossa aiempien vuosien kaivausalueet 2 ja 5 yhtyvät, savikerros oli huomattavan paksu, mikä selittyyneen vuonna 2014 tehdyillä havainnoilla yhtenäisen savikerroksen alapuolisista, todennäköisesti paikalla sijainneeseen rakenteeseen liittyvistä savilinsseistä (Knuutinen et al. 2014, kartta 4, Y2-20 ja Y2-21).

Savikerroksessa Y7-1 oli havaittavissa sekoittunut alue kaivausalueen lounaisosassa sijaitsevan suuren kiven ympäristössä, missä savikerrokseen oli selvästi sekoittunut multavampaa maata (Y7-2). Sekoittuminen voi olla seurausta kiven ympärillä muuta aluetta syvemmälle ulottuneesta kynnöstä (aura pompannut kiveltä ja uponnut syvemmälle maahan), mutta alueen eteläprofiilista tehtyjen havaintojen (kartta 3) perusteella on mahdollista, että savea on ko. kiven ympäristössä kaivettu.

Savikerroksen poistamisen jälkeen paljastui odotetusti koko alueen peittävä tumma jätemaakerros (Y7-3), jollainen löytyi myös alueilta 2 (Y2-19) ja 5 (Y5-3). Hieman yllättäen alueen 7 keskiosasta paljastui myös jätekerroksen päällä karkeasti N-S-suuntaisena kulkeva pitkulainen kellertävän hiekan kerros (Y7-4, kartta 2, taso 2), jollainen löydettiin myös alueelta 5 (Y5-6). Yhdessä alueiden 5 ja 7 hiekkakerrokset näyttävät muodostavan 1500-luvulle ajoitettua rakennetta idässä rajaavan linjan, ja stratigrafisesti hiekkakerrokset ovat liitettävissä ko. rakenteeseen. Alueelta 7 sen sijaan ei havaittu merkkejä hiekkakerroksen ja rakenteen välistä kohden kaakkoa työntyvistä, jätekerroksen Y5-3 läpi kaivetusta ojasta, jollainen havaittiin alueelta 5 (Knuutinen et al. 2015, kartta 3, Ku5-20). Hiekan Y7-4 länsipuolella, oli kuitenkin havaittavissa jätekerroksessa Y7-3 selvä painanne, joka saattaa liittyä alueella 5 kulkeneeseen ojaan (kartta 2, taso 2).

Hiekkakerroksen poistamisen jälkeen alueella päästiin kaivamaan aiempien vuosien tutkimuksissa tuksi käynnyttä tummaa jätemaakerrosta (Y7-3). Kerros jatkui alueella 7 hyvin samankaltaisena kuin aiemmin kaivausalueilla 1 (Y1-3), 2 (Y2-19) sekä 5 (Y5-3). (Knuutinen et al. 2014, kartat 2 ja 4; Knuutinen et al. 2015, kartta 3.) Löytöprofiililtaan kerros oli lähes identtinen aiemmin kaivettujen osiensa kanssa, suurimmat löytöryhmät muodostivat erilaiset metalliesineet ja niiden kappaleet sekä kivisavikeramiikka. Merkittävän löytöryhmän muodostivat myös lasipikarin kappaleet, joita löydettiin kerroksesta peräti 44 kappaletta, joukossa sekä 1300-1400-luvuille ajoittuvaa Böömiläistä lasia, että samalta aikakaudelta peräisin olevien nauharuodepikarien (Fadenrippenbecher) kappaleita.

Alueen käyttövaiheita koskevien tulkintojen kannalta mielenkiintoisia löytöjä olivat harmaasavikeramiikan palat, joita alueelta löydettiin kaikkiaan 12 kappaletta. Samankaltaista harmaasavikeramiikkaa löydettiin jo vuonna 2014 alueilta 1 ja 2 sekä kaivausalueen 5 jätekerroksen Y5-3 länsi- ja eteläosasta. Osa paloista on tunnistettu Jyllannin alueelta peräisin olevaksi ns. Jydepotte-keramiikaksi, joka Jyllannin ulkopuolella on ajoitettu yleensä 1500-luvulle tai sitä nuoremaksi (Jydepotte-keramiikan kaupasta esim. Claudi-Hansen 2012). Lukuun ottamatta mahdollisia Jydepotte-keramiikan paloja jätekerrosten löytöprofiili viittaa 1300-1400-luvuille ja Jydepotte-kappaleet liittyvätkin mahdollisesti myöhempään rakenteeseen.

Toisen alueen käyttöhistorian kannalta mielenkiintoisen löytöaineiston muodostaa kuona, jota kerroksesta löytyi kaikkiaan hieman yli 22 kiloa. Joukossa on paitsi rautakuonaa, myös mm. kalkin- ja mahdollisesti tiilenpolttoon liittyvää jätettä. Kuonaa löytyi runsaasti myös vuonna 2016 tutkitun alueen 5 kerroksista.

Toisin kuin aiempina vuosina, alueella 7 jätekerroksessa oli havaittavissa alusta saakka selvä kosteusero kaivausalueen itä- ja länsiosien välillä. Osittain ero saattaa selittää kesän vähäisemmällä sademäärällä, mutta pääasiassa sitä selittänee paikallinen topografia ja jätekerroksen alta esiin tulleet, kaivausalueen pohjois- ja itäosaa peittänyt epätasainen kivikko. Hajanaisessa, kooltaan epätasaisista kivistä koostuvassa kivikossa ei ollut havaittavissa selvää rakenteellisuutta lukuun ottamatta kaivausalueen keskiosassa sijaitsevia suuria, korkeutensa puolesta muusta kivikosta erottuvia kiviä, jotka liittyvät aiempina vuosina alueilta 2 ja 5 esiin kaivettuun rakenteeseen (kartta 2).

Kuva 4. Jätekerros Y7-3 ja sen alta esiin tulevaa kivikkoa. Kuvassa erottuu selvästi alueen koillis- ja lounaisosien välinen kosteusero. Kuva: MH & TK.

Pääosa hajanaisen kivikon kivistä olivat painuneet syvälle märkään pohjasaveen, mutta tiukasti pohjasavessa kiinni olevien kivien päällä oli runsaasti myös löyhemmin kiinni olevia kiviä. Kivien väleissä ja kaivausalueen kivittömässä länsi- ja eteläosassa pohjasaven päällä oli ohut kerros pitkälle maatunutta puuroskaa. Kerroksesta otettiin maanäytteitä mm. arkeobotanisista analyysejä varten, mutta analysoidusta näytteestä ei löytynyt kasvijäänteitä lukuun ottamatta muutamia hiiltyneitä kuusen neulasen katkelmia (ks. liite 6, näyte 9). Osittain maatunut puuroskaa sisältävä kerros on osa samaa, koko Slottsmalmenin ranta-aluetta kattavaa kerrostumaa, joka dokumentoitiin ensimmäisen kerran jo vuosien 2008-2009 kaivauksilla Slottsmalmenin keskiosan pelloilta (Knuutinen et al. 2008; 2009), vuonna 2014 Slottsmalmenin länsiosan kaivausalueelta 3 (Knuutinen et al. 2014) ja edelleen vuonna 2016 alueen 7 lisäksi myös alueelta 9 (ks. alla Alue 9).

Alue 8

X = 6653246–6653252

Y = 24480660–24480666

Laajuus: 36 m²

Kaivausalue 8 avattiin paikalle, jossa sijaitseva vuoden 2014 kaivausten aikana pienikokoinen koekaivausalue 6. Slottsmalmenin länsiosan korkeimmalla kohdalla havaittiin vuosina 2014-2015 tehtyjen maastokä- ja maavastusmittausten mahdollisiin kiinteisiin rakenteisiin viittaavia anomaliota, joiden olemassaolon varmistamiseksi paikalle avattiin alue 6. Tässä yhteydessä paikalla havaittiin olevan paksuhko täyttöhiekkakerros. Vuonna 2016 pienikokoisen kaivausalueen 6 ympärille avattiin 6 x 6 metrin laajuinen alue 8, jonka avulla pyrittiin selvittämään geofysikaalisten prospektointihavaintojen ja täyttöhiekkakerroksen ajoitusta ja luonnetta.

Kaivausalueen lounaiskulmasta paljastui heti pintamaan poiston jälkeen erittäin runsaslöytöinen kulttuuri-/likamaakerros (Y8-1). Hiekan ja mullan sekaisessa kerroksessa oli suuria määriä tiilimurskaa ja

kalkkilaastia sekä hyvin säilynyttä palamatonta luuta. Myös esinelöytöjä, mm. erilaisia metalli- ja luuesineitä sekä kivisavikeramiikan ja lasipikarin kappaleita oli suuri määrä. Löytöprofiililtaan ja koostumukseltaan kerros muistuttikin aiemmin alueilla 1 ja 5 tutkittuja jätekerroksia (Y1-3, Y5-3). Kerroksen Y8-1 alle ulottui kaivausalueen luoteis- ja pohjoisosaa peittävä hiekkakerros Y8-2, alueen länsireunassa sijainnut savikerros Y8-6 ja aivan alueen lounaiskulmassa kerroksen Y8-1 alla oli koostumukseltaan lähes identtinen, vielä edellistäkin runsaslöytöisempi kerros Y8-5. (Kartta 4, alueen 8 dokumentointitasot 1 ja 2.)

Jo pintamaan poiston jälkeen kaivausalueen keskiosassa erottui kapea pohjois-etelä -suuntainen tiilenpunainen raita (kartta 4, alueen 8 dokumentointitasot 1-2, Y8-4), jonka itäpuoliset kerrokset poikkesivat voimakkaasti kaivausalueen länsiosan kerroksista. Itäosassa sijaitsevat Y8-3 ja Y8-8 osoittautuivat hyvin karkean hiekan ja soran sekaisiksi, melko tiiviiksi painautuneiksi kerroksiksi. Löytöaineiston – mm. kivisavikeramiikan ja lasipikarin kappaleiden - perusteella myös nämä kerrokset kuitenkin ajoittuvat linnan käyttöaikaan, todennäköisesti jokseenkin samanaikaisiksi alueen länsiosan kerroksen Y8-1 kanssa.

Hieman yllättäen alueen keskiosaa halkova tiilimurskaa sisältävä kerros Y8-4 laajeni hiekka-sorakerosten poistamisen jälkeen kattamaan koko kaivausalueen itäreunan. Tiilimurskaa oli kaivausalueen itäosassa paksuimmillaan noin 10 cm kerros, jonka alin osa oli painunut tiiviisti alla olevaan harmaaseen saveen (Y8-6). Tiilimurskan seassa oli jonkin verran myös palaneen kiven kappaleita. Savikerrokseen painunutta tiilimurskaa oli pienenä, erillisenä lämpäreinä myös alueen länsiosassa. Kaivausalueen itäreunassa tiilimurskan alla oli savi (Y8-6), joka peitti myös alueen keskiosaa luode-kaakko-suuntaisena kaistaleena. Alueen keskiosassa saven pinnalla oli useita suuria kalkkikivilaakoja. Kaivausalueen eteläreunassa savikerroksessa oli aukko, jossa oli erotettavissa saven alla oleva tumma kulttuuri/jätekerros Y8-10. (Kartta 5, alueen 8 dokumentointitasot 3 ja 4, Y8-4, Y8-6, Y8-10.) Myös savikerroksesta löytyi keskiajalle ajoittuvaa esineistöä, mm. rautaesineen katkelmia ja kivisavikeramiikkaa. Kerros oli kuitenkin suhteellisen vähälöytöinen.

Savikerroksen poistamisen jälkeen saatiin kokonaisuudessaan esiin jo edellisenä vuonna alueella 6 havaittu paksuhko hiekkakerros (Y8-2), joka alueen 8 keskiosassa ja luoteiskulmassa tuli esiin jo pintamaan poiston jälkeen. Hiekka muodosti alueen viistosti luode-kaakko -suuntaisesti halkaisevan, noin 4 metriä leveän kumpumaisen vyöhykkeen. Koska hiekka oli jo vuonna 2015 tehtyjen havaintojen perusteella todettu löydöttömäksi ja tulkittu täytökerrokseksi, päätettiin se poistaa koneellisesti.

Hiekkakerros oli paksuimmillaan n. 35–40 cm kaivausalueen luoteisosassa ja oheni hieman kaakkoon päin. Ohuimmillaan kerros oli molemmilla reunoillaan vain muutaman senttimetrin paksuinen ja kerroksen eteläsivustalla erottui kaksi painannetta tai porrastusta. Hiekkakerroksen eteläreunan alta työntyi esiin kaksi väriltään tummaa, mullansekaista kerrosta (Y8-7 ja Y8-10), kaivausalueen koilliskulmassa hiekan pohjoisreunan alta taas pilkkotti punertavan ruskea, palaneen näköinen maakerros (Y8-9).

Kuva 5. Täyttöhiekkakerros Y8-2 muodosti kaivausalueen 8 poikki NW–SE -suuntaisena kulkevan matalan kummun. Kuva: MH & TK.

Hiekan poiston jälkeen alueella oli kolme selvästi toisistaan erottuvaa kerrosta: Alueen lounaiskulmassa aiempia kulttuuri-/jätekerroksia muistuttava Y8-7, alueen keskiosassa erittäin paljon kalkkikiveä ja laastimurua sisältävä Y8-10 ja alueen pohjoisosassa edellisten alle työntyvä, tumma, pinnaltaan paikoin voimakkaan punaiseksi värjäytyneä, mullaksi maatunut orgaanisen aineksen kerros Y8-9. Kerros vaikutti aluksi palaneelta, mutta maanäytteiden ottamisen yhteydessä sen todettiin olevan hiekkapatjan Y8-2 alle jäänyttä, pitkälle maatunutta pintaturvetta, toisin sanoen alueen keskiaikaisia kerrostumia edeltävä maanpinta.

Alueelta 8 tehtyjen havaintojen perusteella Slottsmalmenin länsiosan korkeinta osaa on korotettu keskiajalla tuomalla paikalle hiekkaa. Hiekkapatja muodostaa alueelle luode-kaakko-suuntaisen, noin neljä metriä leveän vyöhykkeen. Alueella on ollut toimintaa jo ennen hiekan tuomista, sillä stratigrafisesti alimmat esiin kaivetut jäte-/kulttuurikerrokset Y8-7, Y8-10) sijaitsivat hiekkapatjan alla. Koostumukseltaan hyvin samankaltaisia kerroksia on muodostunut myös hiekkapatjan päälle yhdessä, mahdollisesti kahdessa vaiheessa (Y8-1, Y8-5). Alueen 8 kerrokset liittyivät samaan, Slottsmalmenin ranta-alueen halkovaan maarakenteeseen, jota tutkittiin kaivauksin vuosina 2008-2009 (Knuutinen et al. 2008; 2009).

Alue 9

Elina Terävä

X = 6653260–6653261

Y = 24480643–24480650

Laajuus: 7 m²

Vuoden 2014 kaivausalueen 3 pohjoispuolelle avattiin tänä vuonna 1 m x 7 m kokoinen kaivausalue 9, jonka tarkoitus oli selvittää keskiaikaiseen rantavyöhykkeeseen liittyviä ilmiöitä ja maanmuokkausta alueella. Alueen kaivamisesta ja dokumentoinnista vastasi Elina Terävä. Kaivaminen aloitettiin 30.5.2016 poistamalla peltomultakerros kaivinkoneella. Samalla poistettiin osittain sen alla olleen vaalean, tiiviin ja kovan savikerroksen Y9-1 pintaa. Kaivausalueen keskeltä tuli konekaivuussa esiin isompia kiviä, jotka estivät kaivinkoneella etenemisen syvemmälle. Kivet kaivettiin paremmin esiin ja savea Y9-1 poistettiin hiukan jo koeajan putsauksen yhteydessä, jonka jälkeen alueen taso 1 dokumentoitiin valokuvaamalla ja mittaamalla takymetrillä pinnat ja kivien rajat. Tämän jälkeen yksikön Y9-1 poistamista jatkettiin lapiolla. Tiiviin savimaan seulominen oli mahdotonta, mutta kaivaessa löytyi muutama rautanaula, hiukan tiiltä, kuonaa sekä palamatonta luuta, joka tosin oli niin pahoin savessa maatunut, että vain joitain hampaita ja putkiluiden fragmentteja saatiin luista talteen.

Kuva 6. Alue 8 dokumentointitasossa 6. Alueen pohjoisreunassa erottuu musta-ruskean läikikkäänä hiekkakerroksen Y8-2 alle jäänyt ja fossiloitunut pintaturve, alueen keskellä harmaana erottuu runsaasti kalkkikiveä ja laastimurua sisältävä Y8-10 ja alueen lounaiskulmassa mustana jätekerros Y8-7. Kuva: MH & TK.

Lähes heti tason 1 dokumentoinnin jälkeen alueen länsireunasta saatiin esiin jo vuodelta 2014 tuttu (Y3-8, Knuutinen & al. 2014), orgaaninen, pitkälti maaton puuroskaa ja savea sisältänyt kerros, joka nimettiin alueella 9 yksiköksi Y9-4. Orgaanisen kerroksen päällä, alueen lounaisnurkassa oli ilmeisesti väriltään hiukan vaaleanpunertavanruskea, irtonainen, mutta kuivuuksaan tiivis, todennäköisesti kalkkilaastia sisältänyt hiekkainen kerros Y9-3. Lounaisnurkassa Y9-3 kuitenkin katosi pois Y9-1:n pohjana ja se havaittiin selkeästi vasta alueen länsi- ja eteläprofiilista, myöhemmin myös idempää yksikön Y9-2 alta. Vastaavanlainen kerros dokumentoitiin 2014 alueelta 3 yksikkönä Y3-7 (Knuutinen & al. 2014).

Lähempänä alueen keskiosaa, kivien länsipuolella orgaanista kerrosta ei saatu heti esiin, vaan kaivaminen pysäytettiin saveen ja ruskean hiekan sekaisen yksikön Y9-2 pintaan, joka kattoi lopulta koko alueen itäosan. Yksikön Y9-2 ero saveen Y9-1:n ei ollut kovin suuri ja niiden välinen raja oli osittain kaivaessa haastava erottaa, mutta Y9-2 vaikutti kosteammalta, väriltään tummemmalta ja hiukan hiekkaisemmalta kuin päällä ollut Y9-1, minkä lisäksi tiilimurskaa ja palamatonta luuta siinä oli selkeästi enemmän. Yksiköstä löytyi myös yksi veitsen fragmentti (KM 40942: 407). Mahdollisesti Y9-2 oli samaa yksikköä kuin vuonna 2014 alueella 3 havaittu Y3-2. Isompien kivien itäpuolella Y9-1:n alta tuli myös tällä kohtaa selvästi hiekkaisempi Y9-2 sekä joukko pienempiä kiviä, joiden yhteydessä oli tiilimurskaa ja erittäin maaton palamatonta luuta. Pienempien kivien ympärillä oli myös hiukan hiiltä. Myöhemmin, kun Y9-2:sta kaivettiin pois, tuli alueen keskiosassa sijainneiden kahden kiven ympäriltä esiin lisää kiviä, jotka vaikuttivat siltä, että ne on asetettu tiiviisti paikalle tukemaan isompia kiviä. Kivet tuntuivat olevan yksikössä Y9-2, orgaanisen kerroksen Y9-4 päällä. Isommat kivet näyttivät asettuvan kohtaan, jossa on maastossa huomattavissa terassimaista muotoa. Mahdollisesti kivet on aikoinaan laitettu paikalle tukemaan keskiaikaista rantapengertä ja pienemmät kivet paikalla ovat saattaneet kasautua kohtaan esimerkiksi veden liikkeiden mukana.

Kun savi Y9-1 oli kaivettu pois, dokumentoitiin taso 2, jossa oli siis esillä länsipäädyssä orgaaninen kerros Y9-4, muualla Y9-2 ja alueen keskellä ollut kivikko valokuvaamalla ja piirtämällä. Tämän jälkeen savi Y9-2 kaivettiin myös pois lapiolla ja kaivauslastalla.

Dokumentointitasossa 3 yksikön Y9-2 alta saatiin esiin lähes koko alueelta orgaaninen kerros Y9-4. Alueen länsiosassa, eteläprofiilin vieressä orgaanisen kerroksen päällä oli kuitenkin irtonainen, vaaleanpunertava hiekka Y9-3, joka siis oli ollut myös alueen lounaisnurkassa Y9-1:n alla. Ilmeisesti Y9-3 on peittänyt orgaanista kerrosta myös lännempänä (ks profiilikartta), mutta kyseessä oli sen verran ohut ja vaikeasti havaittava kerros, että se lähti todennäköisesti osittain pois päällä olleen Y9-2:n kaivamisen yhteydessä. Alueen koillisnurkassa Y9-2:n alta tuli myös esiin todennäköisesti kalkkilaastia sisältänyt, vaaleankellertävä, ruskeita läikkiä sisältänyt hiekka, joka oli muutoin irtonainen, mutta kuivui aurin-gossa pinnaltaan erittäin kovaksi. Melko ohut hiekkakerros nimettiin yksiköksi Y9-5 ja kaivettiin pois kaivauslastalla, myös sen alta esiin tuli orgaaninen kerros Y9-4.

Ainoa osa aluetta 9, josta orgaanista kerrosta Y9-4 ei saatu esiin, oli alueen länsiosassa, pohjoisprofiilin vieressä. Täällä Y9-2 tuntui jatkuvan syvemmälle Y9-4:n pintatason alapuolelle ja Y9-2:sta pois kaivaessa maa alkoi mennä kuopalle. Dokumentointitasossa 3 kuopalle mennyt kohta dokumentoitiin kuopaksi

Kuva 7. Alueen 9 keskiosasta paljastui kaksi suurta, matalan rantaterassin reunalle asetettua kiveä. Kuva MH & TK.

Ku9-6, joka oli ilmeisesti kaivettu Y9-4:n läpi liejusaveen Y9-9. Kuopan rajat olivat hiukan epämääräiset ja niitä oli kaivaessa vaikea saada kunnolla esiin. Vaikutti kuitenkin siltä, että vaaleanpunertava hiekka Y9-3 oli osittain valahtanut kuopan Ku9-6 reunalle ennen kuin kuoppa oli kokonaan täyttynyt sen päällä olleella yksiköllä Y9-2. Syvemmällä kuopan Ku9-6 täyttö muuttui sinertävän harmaaksi, erittäin kosteaksi, hiekkansekaiseksi saveksi Y9-7, jossa oli edelleen tiilenkappaleita ja ylempään kerrokseen verrattuna paremmin säilynyttä palamatonta luuta sekä hiukan palanutta luuta. Y9-7 kaivettiin pois kaivauslastalla ja siitä otettiin maanäyte (nro 5) aivan kuopan pohjalta, mutta kasvijäänteitä ei näytteestä löytynyt. Kuopan syvimpään kohtaan alkoi nousta pohjalta vesi heti kaivamisen jälkeen ja sateiden jälkeen kuopan pohja peittyi täysin vedellä.

Aivan kaivausalueen kaakkoisnurkasta Y9-2:n alta saatiin esiin kivirykelmä, jossa oli sekä kulmikkaita luonnonkiviä että kalkkikivenkappaleita (halk. 15–20 cm). Kivet olivat tummanharmaassa savessa, joka vaikutti menevän kuopalle suhteessa sitä ympäröivään orgaaniseen kerrokseen Y9-4. Tummanharmaa savi nimettiin yksiköksi Y9-8, mutta kivirykelmää ei purettu eikä yksikköä Y9-8 kaivettu sen enempää, sillä ilmiö jatkui selkeästi alueen pohjois- ja itäprofileihin, eikä siitä olisi saatu kaivettua kuin pieni osa, jonka perusteella ilmiön luonnetta tuskin olisi voinut selvittää.

Orgaanista kerrosta Y9-4 ei lähdetty kaivamaan pois koko alueen 9 laajuudelta, vaan siitä otettiin kaksi maanäytettä (nro 3 ja 6) ja se kaivettiin pois koko eteläprofiilin mitalta, noin 25 cm levyiseltä kaistaleelta. Maanäytteistä löytyi runsaasti puusilppua, yksi apilan siemen, hiiltyneitä kuusenneulasia, hiiltä ja hyönteisten jäänteitä. Orgaanisessa kerroksessa ei ollut löytöjä, mutta sen alla ainakin alueen itä- ja länsipäissä näytti olleen ohut rantu hiukan nokeentuneen oloista maata. Myös vuonna 2014 orgaanisen kerroksen Y3-8 alla havaittiin ohut kerros nokista maata. Muutoin orgaanisen kerroksen alapuolelta tuli sekä profiliojan että kairausten perusteella harmaa, kostea liejusavi Y9-9, joka tulkittiin puhtaaksi pohjasaveksi.

Koska seulominen alueella 9 ei onnistunut ja sitä ai katsottu järkeväksi, tarkastettiin alueelta kaivetut maakasat metallinilmaisimella Ilkka Penttisen ja Mikael Malmin toimesta. Muiden yksiköiden maakoista ei löytynyt mitään, mutta pintamaakasasta löytyi mm. yksi kampa (KM 40942: 399), yksi holkkillinen pansarinuolenkärki (KM 40942: 401) ja soljen katkelma (KM 40942: 403) ja metallinilmaisimella alueen täytöstä kaivausten jälkeen yksi nuolenkärki (KM 40942: 408) ja muutama hela tms. rautalevyn katkelma (KM 40942: 409 ja 410).

6 LÖYDÖT

Elina Terävä & Georg Haggrén

Raaseporin Slottsmalmenin länsiosan kaivausten löytöaineisto kesäkuulta 2016 täydensi ja monipuolisti edellisten vuosien linnan ja sen ympäristön arjesta kertovaa aineistoa, sisältäen sekä edellisiltä kaivausvuosilta tuttuja esinetyyppejä, että aivan uusia ja yllättäviäkin keskiaikaisia esineitä. Suuri osa löytöaineistosta on alueen 7 jätekerroksesta Y7-3, jota vastaavaa kerrosta Y1-3 ja Y5-3 kaivettiin edellisinä vuosina kaivausalueilla 1 ja 5. Lisäksi idemmäs avatulta alueelta 8 saatiin esiin jätekerrokset Y8-1 ja Y8-5, joiden löytöaineisto oli huomattavan runsas ja etenkin luuaineisto vaikutti siellä säilyneen hyvin.

Slottsmalmenin 2016 löydöt on luetteloitu Kansallismuseoon päänumerolle KM 40492 (KM 40942: 1-950). Löytöluettelo alkaa esinelöydöillä (:1-441), joiden perään on erikseen luetteloitu kuonat (:442-533), palaneet luut (:534-661) ja palamattomat luut (:662-950). Kalkkikivinäytteet ja näytteeksi säästetty palanut savi ja tiilen kappaleet luettelointiin erilliseen luetteloon (1-17) ja talletettiin Länsi Uudenmaan maakuntamuseon kokoelmiin (liite 4b). Slottsmalmenin kaivausten aikana Länsi-Uudenmaan maakuntamuseolle lahjoitettiin myös Raaseporista kynnön yhteydessä löytyneet tongit, jotka saattavat olla keskiaikaiset. Tongit lahjoitti Richard Forsman, joka löysi ne Raaseporin Slottsmalmenin/ Håmnäkernin

peltoa äestäessään noin vuonna 1991. Lisäksi kaivauskurssilla mukana ollut Kim Björklund lahjoitti museolle Junkarsborgin lähettyviltä vanhalla ratsupolulta löytyneen jalustimen. Löydöt luetteloiitiin yhteen luetteloon ja talletettiin museon kokoelmiin. (Ks. liite 4f). Joitakin metallinilmaisimella pintamaakasoista ja alueiden täytöstä kaivausten jälkeen löytyneitä esineitä, lähinnä hevosenkenkänauloja, nauvoja, vartaita ja kuonaa, ei katsottu säästämisen arvoisiksi, vaan niistä on luetteloitu (1–34) ja valokuvattu (liitteet 4d-3).

Löydöistä piit, kvartsit, kuona, luut, palanut savi ja tiilenkappaleet talletettiin yksiköittäin, 0,5 x 0,5 m suuruisissa karttakoordinaatiston mukaisissa ruuduissa. Koska vuoden 2014 ja 2015 tutkimuksissa tiilimurskaa oli kaivetuissa jätekerroksissa todettu olevan hyvin runsaasti, päätettiin tänä vuonna poistettava tiiliaineisto käydä läpi ja punnita jo kentällä (ks. liite 4c), joten tiiltä talletettiin jatkotutkimuksia varten vain näytteenomaisesti. Kaikki metallilöydöt, keramiikat, lasit ja muut esineet pyrittiin mittaamaan paikalleen takymetrillä. Kaivettu maa tarkistettiin seulomalla se 5 x 5 mm seulalla lukuun ottamatta pinta- maata, alueen 7 savisia yksiköitä Y7-1 ja Y7-2, paksuja, alueen 8 löydöttömiltä vaikuttavia täyttökerroksia Y8-2, Y8-6 ja pelkästä tiilimurskasta koostuvaa kerrosta Y8-4 sekä alueen 9 yksiköitä, jotka olivat niin tiivistä savea, etteivät ne menneet seulasta läpi. Maakasat käytiin kuitenkin läpi sekä silmämääräisesti että metallinilmaisimella. Apuna maakasojen metallinpaljastintutkimuksissa oli mukana alan harrastajat Mikael Malm ja Ilkka Penttinen useampaan otteeseen kaivausten aikana.

Kaikki vuoden 2016 säästetyt metallilöydöt sekä luulöydöt on röntgenkuvattu Löytö Oy:n toimesta konservointikoululla Metropoliassa. Kaikki luuesineet sekä keskeisimmät metallilöydöt, lähinnä selkeät esineet tai niiden fragmentit, on konservoitu hevosenkenkänauloja ja nauvoja lukuun ottamatta. Löytöjen konservoinnista on vastannut Löytö Oy (Anna Lehtinen ja Sari Pouta).

Esinelöydöt on luetteloitu ensin alueen, sitten yksikön, materiaalin ja lopulta ruudun perusteella. Lisäksi alueiden 7 ja 8 luiden ja kuonien joukosta sekä yhden talletetun tiilen pinnalta tuli esinelöytöjen luetteloinnin jälkeen vastaan yhteensä 19 erilaista rautalöytöä, kaksi luunoppaa (KM 40942: 414 ja 433), yksi luinen veitsen kahvan fragmentti (KM 40942: 434), neljä lasipikarin palaa (KM 40942: 417, 418, 431 ja 432) sekä kaksi keramiikka-astian sirpaletta (KM 40942: 429 ja 430), jotka luetteloiitiin esinelöytöluettelon loppuun saman logiikan mukaisesti kuin muut esinelöydöt.

Metallilöydöt on punnittu ja mitattu ennen konservointia, joten painot ja mitat saattavat hieman poiketa konservoinnin jälkeisestä tilasta. Esinelöydöistä on mitattu yleensä suurimmat halkaisijat tai oleellisiksi katsotut mitat, jotka on erikseen mainittu luettelossa. Nauloista on mitattu pitoudet sekä kantojen halkaisijat. Niistä nauloista, joiden vartaat ovat taipuneet, on pyritty arvioimaan nauhan pituus suorana.

Rahoja löytyi kesällä 2016 kahdeksan, joista kahta lukuun ottamatta kaikki löytyivät metallinilmaisinharrastajien avulla kaivausten maakasoista, lähinnä pintamaakasoista. Yksi gotlantilainen aurto (”gootti”) vuosilta 1320-1380/1390 löytyi Koekuopan 1 pintamaakerroksesta. Näitä on löytynyt edellisvuosien kaivauksilta ennestään viisi (KM 40002: 1, 30 & 32 ja KM 40418: 35). Myös 1390-luvun Dietrich III Damerovin artig oli tuttu raha edellisvuodelta (KM 40418: 134), nyt niitä löytyi kaksi (KM 40492: 34 ja 199), joista huonokuntoisempi (:34) kaivettiin esiin yksiköstä Y7-3 ja toinen (:199) metallinilmaisimen avulla alueen 8 pintamaakasasta. Alueen 7 pintamaakasasta löytyi myös Tallinnalainen artig ajalta 1360-1420 (KM 40942: 1). (Rahojen tunnistus Frida Ehrnsten 2016.)

Kuva 8. Kaarle Knutinpojan Turun aurto (KM 40492:198), mahdollisesti 1460-luvulta. Kuva: Anna Lehtinen, Löytö Oy.

Mielenkiintoinen löytö alueen 8 pintamaakasasta oli Kaarle Knuutinpojan Turun aurto (KM 40492: 198, kuva 8), joka mahdollisesti on löytö Knuutinpojan hallinnon keskivaiheilla, todennäköisimmin 1460-luvulla. Frida Ehrnstenin mukaan aurto on Rundbergin tyyppiä 5D (sähköposti 8.9.2016, ks. myös Rundberg 2005). Kjell Holmbergin mukaan tämän tyyppisiä (Holmbergin tyyppi 5:3) rahoja olisi löytö Raaseporissa hiukan vuoden 1465 jälkeen ja Holmbergin kronologiassa tämä olisi ensimmäinen Raaseporissa löytö tyyppi (Holmberg 123, 127). Edellä mainittuja rahoja nuorempia löytöjä olivat yksikön Y7-1 maakasan tanskalainen Kristian II:n Malmösä lyöttämä nelikulmainen klippinki (KM 40942: 9) vuosilta 1518-1522 ja alueen 8 pintamaakasasan pahoin korrodoitunut nelikulmainen klippinki (KM 40942: 200), joka on joko tanskalainen Kristian II:n lyöttämä tai ruotsalainen Kustaa Vaasan lyöttämä vuosilta 1518-1523. Kaivauksilta alueen 7 maakasojen metallinilmaisintutkimuksen yhteydessä talletettiin myös yksi Kustaa IV:n 1/2 skilling vuodelta 1802 (KM 40942: 194).

Rahojen lisäksi jalometallilöytöinä jätekerroksesta Y7-3 saatiin talteen pieni, kullatusta hopeasta valmistettu kellomainen koristeen fragmentti, jossa on sahalaitainen reuna ja sisäpuolella kieli (KM 40942: 39). Esineen kiinnityslenkissä oli muutama ketjun kappale kiinni, jotka irtosivat konservoinnissa. Toistaiseksi suoraa vastinetta esineelle ei ole löytynyt.

Kupariseoksesta valmistettujen esineiden fragmentteja löytyi tänä vuonna jonkin verran. Hienoimpia löytöjä alueen 8 täytöstä kaivausten jälkeen oli hyvästä kupariseoksesta valmistettu kirjan tms. hela (KM 40942: 395) ja alueen 9 pintamaakasasta talletettu kaksipuolinen kampa (KM 40942: 399). Vaatetukseen liittyviä löytöjä vuodelta 2016 alueen 7 savikerroksesta Y7-1 on mahdollinen katkelma soljen kehästä (KM 40942: 10) ja uudempi, todennäköisesti 1800-luvun nappi (KM 40942: 195) saman kaivausalueen maakasasta. Ompelutarvikkeita löytyi alueelta 8, josta Y8-1:stä löytyi yksi sormustin (KM 40942: 208) ja yksiköstä Y8-5 siro nuppineula (KM 40942: 338). Melko paksu kupariseoksesta valmistettu, palanut, koristeltu levyn fragmentti (KM 40942: 37) jätekerroksesta Y7-3 voisi todennäköisesti olla astiasta peräisin.

Muita tunnistettavia kupariseosesineitä olivat niitti yksiköstä Y8-1 (KM 40942: 212) ja mahdolliset helojen fragmentit (KM 40942: 2, 35, 209, 210 ja 337), joita löytyi sekä alueelta 7 että alueelta 8. Alueen 7 pintakerroksen löydössä (:2) on kruunumaiseksi muotoiltu pää ja niitinreikiä, samoin jätekerroksen Y7-3 löydössä (:35) on pienet pyöreät niitit. Samoilta alueilta talletettiin muutamia muita kupariseoslevyjen kappaleita, jotka hyvin voisivat olla heloista tai muista esineistä (KM 40942: 11, 36, 207, 211, 396). Y7-1:n löydössä (:11) on niitti, Y7-3:n pienessä fragmentissa (:36) taas toinen pinta on viininpunainen, mahdollisesti sillä on jokin pinnoite ja levyssä saattaa olla niitinreikiä tai koristelua. Alueen 8 löydöistä toisessa on ura (:211) ja toisen (:396) päät ovat mahdollisesti leikattu, toinen suoraan ja toinen viistosti. Toistaiseksi tunnistamatta jäi kupariseoksesta valmistettu pitkä ja kapea kouru (KM 40942: 206), jonka keskellä on kapeampi murtumakohta. Toisessa päässä kourun alapinnalle on niitillä kiinnitetty, hyvää kupariseosta oleva levy, jonka nurkassa lenkki ripustusta tms. varten ja sen ulkopinnalla on poikkiraiditus sekä kapeammassa päässä kiinnitysreikä. Lisäksi talletettiin kolme epämääräistä kupariseosfrag-

Kuva 9. Pieni kullatusta hopeasta valmistettu kellomaisen koristeen fragmentti (KM 40942:39). Kuva: Anna Lehtinen, Löytö Oy.

Kuva 10. Kupariseoksesta valmistettu kirjan tms. hela (KM 40942:395). Kuva: Anna Lehtinen, Löytö Oy.

menttia alueilta 7 ja 8 (KM 40942: 38, 335 ja 336), joista yhdessä Y8-5:n löydössä (:336) vaikuttaisi olevan puuta kiinnittyneenä metalliin.

Lyijy-/tinalöytöjä ei tänä vuonna kovin paljon tullut vastaan. Suurin osa lyijylöydöistä on käsituliaseiden ammuksia, joita löytyi alueelta 7 kolme (KM 40942: 3, 4 ja 40). Pintakerroksesta löytyneet ammuksiset ovat eri kaliiberia, toisen halkaisija (:3) on 27 mm ja toisen noin 12 mm, yksikön Y7-3 lyijykuulan (:40) halkaisija on noin 27-29 mm. Samasta jätekerroksesta Y7-3 talletettiin hiukan kulmikas, pitkänmallinen lyijyfragmentti (KM 40942: 41), jonka pinnoilla on uria ja reunat vaikuttavat leikatulta, joten kappale saattaisi olla valmistusjätettä. Alueen 8 yksiköstä Y8-5 talletettiin yksi pitkänmallinen, keskeltä reunoja paksumpi lyijylevyn fragmentti, jonka toisessa päässä on reikä. (KM 40942: 339).

Kuva 11. Tunnistamattomaksi jäänyt kupariseoksesta valmistettu esine (KM 40942: 206). Kuva: Anna Lehtinen, Löytö Oy.

Tämänkin vuoden metallilöydöistä suurimman massan muodostivat rautanaulat tai niiden vartaiden katkelmat. Edellisvuosista poiketen 2016 aineistossa on enemmän tavallisia nauloja kuin hevosenkänäuloja. Tavallisia taottuja nauloja löytyi 83 ja todennäköisiä naulan vartaita 31, tosin naulan vartaita voi olla aineistossa hiukan enemmän, mutta varmaa identifiointia kaikista on vaikea tehdä. Näiden lisäksi alueen 8 täytön metallinilmaisintarkastuksessa talletettiin myös yksi taottu naula (KM 40942: 398), jossa on huomattavan pitkä, pyöristetyn suorakulmionmuotoinen kanta ja esinettä epäiltiin jonkinlaisiksi koristenaulaksi tai -niitiksi.

Hevosenkänäuloja löytyi 53 ja hevosenkänäulojen vartaita epäiltiin neljää varrasta. Hevosenkänäuloissa on yleensä joko sienenmuotoinen tai kolmionmuotoinen kanta, mutta joukossa on myös 3 jääkänänaulaa, joissa pää toiseen suuntaan vinoneliön, toiseen suuntaan hiukan ristin tai kolmion muotoinen. Osassa nauloista vartaat ovat taipuneet koukkumaisesti, mikä saattaisi viitata vanhan tyylliseen hevosen kengitykseen niin, että naulan koko vartaan ylimääräinen osa on pyritty lyömään takaisin kavioon katkaisematta sitä. Osassa nauloista vartaat ovat hyvin suoria, mikä taas saattaa johtua siitä, että ne ovat joko käyttämättömiä tai suoristuneet kun hevosenkänää on irrotettu. (Wallander 1998: 226–227.) Huomattavan monissa hevosenkänäuloista kärki on katkennut tai katkaistu. Kaivauksien jälkeen metallinilmaisimella löytyi alueen 7 täytöstä myös yksi, melko ohut, kaartuva hevosenkengän katkelma (KM 40942: 197), jonka ulkoreuna hiukan piparkakkumainen ja siinä on neljä rikkoutunutta naulanreikää sekä pieni epäsäännöllisenmuotoinen kolo. Alueen 8 yksiköstä Y8-9 löytyi myös molemmista päistään taivutettu, poikkileikkaukseltaan nelikulmainen varras (KM 40942: 394), joka vaikuttaisi olevan talvella hevosen kengässä käytetty viskari.

Nuolenkärjet ovat tuttuja löytöjä Raaseporin linnalta ja sen ympäristöstä, mutta kesällä 2016 Slottsmalmenin löytöaineisto pääsi niidenkin osalta yllättämään: Alueelta 8 löytyi nimittäin 11 holkillista varsijousen panssarinuolenkärkeä (KM 40942: 234, 256, 260, 266, 288, 292, 301, 304, 357, 380 ja 383), jotka vaikuttivat paikalleen ammutuilta. Löydöt tehtiin eri yksiköistä, mutta melko suppealta alalta ja osa oli löydettyessä selkeästi sellaisessa kulmassa maahan nähden, että ne vaikuttivat iskeytyneen maahan ammuttaessa. Kärjet osoittivat löydettyessä hiukan eri suuntiin, joten ampuminen on tapahtunut joko eri suunnista tai nuolet ovat kimpoilleet jostakin kohteesta osittain sivuille tai takaisinpäin. Mielenkiintoista löydettyissä nuolenkärjissä on, että ne ovat toisiinsa nähden melko erilaisia ja erikokoisia, eli kahta samanlaista ei aineistoon kuulu. Nuolenkärjistä löydettiin konservoinnissa myös niiden valmistuksesta kertovia olastusjälkiä, ja osassa on holkin sisällä vielä puujäänteitä.

Myös alueen 9 pintamaakasasta (KM 40942: 401) ja alueen täytöstä (KM 40942: 408) kaivausten jälkeen löytyi metallinilmaisimella kaksi holkillista panssarinuolenkärkeä. Näiden nuolenkärkien lisäksi löytyi yksiköstä Y8-1 yksi kaksihaarainen nuolenkärki (KM 40942: 267), jollaisia on käytetty esimerkiksi linnustuksessa, sekä alueelta 7 yksiköstä Y7-1 yksi leveäteräinen, holkillinen nuolenkärki (KM 40942: 23), joita on voitu käyttää esimerkiksi ratsastajien tiputtamisessa ratsun selästä taistelutilanteessa tai suurriistan metsästyksessä. Aiemmissa tutkimuksissa holkillisia ns. kansainvälisiä tyyppiä olevia panssarinuolenkärkiä linnalta ja sen lähiympäristöstä on yhteensä 22, Slottsmalmenin pelloilta 12 (Vuoden 2014 löytö KM 40002: 240 ja vuoden 2015 löytöjä KM 40418: 200, 370 ja 374) ja Grönborgin pelloilta viisi (ks. Terävä 2014). Myös leveäteräisiä nuolenkärkiä on aiempien vuosien aineistoissa muutamia, mutta kaksihaaraisia, ruodollisia kärkiä ei ole aiemmin Raaseporista tavattu.

Kuva 12. Nuolenkärki (KM 40942: 357) kerroksesta Y8-5. Erityisenä yksityiskohtana konservoinnissa esiin tullut häränsilmäleima. Kuva: Anna Lehtinen, Löytö Oy

Edellisvuonna Slottsmalmenilta talletettiin kolme pitkänmallista rautahelaa (KM 40418: 5, :55 ja :139), joissa on pyöreäkantaisia niittejä tiiviissä rivissä ja ainakin kahdessa näistä fragmenteista (:5 ja :139) on niitein kiinnitetyn oranssipintaisen, sisältä tumman ja kiteisen orgaanisen materiaalin jäänteitä, mahdollisesti nahkaa tai tekstiiliä, joka vaikuttaa korvautuneen rautasuoloilla. Kesällä 2016 löytyi yksi samanlainen kappale (KM 40942: 48) jätekerroksesta Y7-3, jossa on myös orgaanista ainesta, mahdollisesti nahkaa, säilynyt niittien ja levyn välissä. Vastaavia kappaleita on Visbyn taistelun 1361 joukkohautojen aineistossa rautahanskoissa, joten myös Raaseporin löydöt voisivat olla rautahansikkaista peräisin.

Muuta arkipäiväistä keskiajan rautaesineistöä on aineistossa jonkin verran. Kesän 2016 vaikuttavimpia esinelöytöjä ovat kokonaiset, rautaiset sakset (KM 40942: 233) yksiköstä Y8-1, melko läheltä aiemmin mainittua sormustinta. Yksi saman yksikön löytö (KM 40942: 222) saattaisi olla munniharpun fragmentti, mutta löydön identifiointi jäi fragmentaarisuuden takia epävarmaksi. Yksiköstä Y7-1 taas talletettiin varrasmainen esine (KM 40942: 20), joka saattaisi olla tulusrauta, jonka toinen pää on kulumisen jälkeen katkaistu. Veitsiä tai niiden fragmentteja löydettiin myös muutamia. Näistä tosin vain yksi Y7-3:n löytö (KM 40942: 90) ja yksi Y8-5:n löytö (KM 40942: 369) ovat lähes kokonaisia ja tunnistettavia puoliruodollisiksi puukoiksi. Yksikön Y9-2 löytö (KM 40942: 407) on selkeästi suorahamaraisen veitsen terästä, jossa on mahdollisesti jäänteitä rautaheloituksesta, mutta kaksi muuta löytöä yksiköstä Y7-1 (KM 40942: 24) ja Y8-5:n (KM 40942: 368) ovat fragmentaarisempia ja vaikeammin identifioitavissa. Kalastukseen voisivat liittyä 11 poikkileikkaukseltaan nelikulmaisesta rautavartaasta taivutettua, teräväkärkistä koukua alueelta 8 yksiköistä Y8-1 (KM 40942: 241, 242, 253, 258, 262, 277, 282, 303) ja Y8-5 (KM 40942: 341, 363, 436). Samoista yksiköistä talletettiin myös huomattavan paljon kalan suomuja ja muita kalan luita.

Vaatekukseen liittyviä rautalöytöjä kesältä 2016 ovat soljet ja solkien neulat. Alueelta 8 yksiköstä Y8-5 löytyi yksi kaksisilmäinen, kahdesta soikiosta muodostuva 8:n muotoinen rautasolki (KM 40942: 362), jossa myös soljen neula on säilynyt. Alueen 9 pintamaakasasta metallinilmaisimella poimittiin talteen kaksiosainen, suorakulmainen solki (KM 40942: 403), jonka keskellä olevassa vartaassa on kiinni kaksin kerroin taivutettu, kolmionmuotoinen levy ja sen keskellä soljen kieli. Lisäksi yksiköstä Y8-1 on kaksi soljen neulalta vaikuttavaa varrasta (KM 40942: 215 ja 293), joissa on koukuksi ja spiraalille taivutetut kannat, mahdollisesti soljen kehään kiinnittämistä varten sellaisiksi muotoiltuja. Yksiköstä Y7-1 (KM 40942: 25) ja Y8-1 (KM 40942: 252) talletettiin myös taivutettuja rautavartaan fragmentteja, jotka voisivat olla suorakulmaisten rautasolkien kehistä peräisin.

Myös joitakin mahdollisesti rakennuksiin tai huonekaluihin liittyviä löytöjä tuli vuonna 2016 vastaan. Erityisen hieno löytö oli kuparijuotettu putkilukon kappale (KM 40942: 236). Esineessä on säilynyt suorakulmainen, alaosasta hiukan sydämenmuotoinen päätylevy, jonka päistä lähtee kaksi erilaista varrasta, joista toinen liittyyneen lukon ripustamiseen ja toinen lukon sisäosan rakenteisiin (vrt. Goodall 2011: 251). Samasta yksiköstä kaivettiin yksi kuparijuotettu putkilukon avain (KM 40942: 270), jonka avainosa on tasapaksu ja poikkileikkaukseltaan kolmihaarainen. Avaimessa on pyöreähkö nuppi, jonka yläosasta on lähtenyt kaksiosainen, litteä osa, joka on sittemmin katkennut. Vastaava lukko ja avaimia on löytynyt esimerkiksi Mankbyn keskiaikaiselta kylätontilta (Terävä 2016: 142). Myös alueen 7 pintamaakasasta löytyi putkilukon avain (KM 40942: 5, kuva 12). Alueen 7 avain muodostuu poikkileikkaukseltaan nelikulmaisesta, litteästä vartaasta, jonka kapeammassa päässä on lenkki. Leveämmässä päässä varras haarautuu kahtia ja haarojen sivut on taivutettu suorassa kulmassa sivuille ja jälleen uudestaan varren suuntaisesti, minkä jälkeen varret ovat murtuneet. Vastaavia on löytynyt Britanniasta, ilmeisesti lähinnä 1100–1300-luvun konteksteista (vrt. Goodall 2011: 260–263).

Kuva 13. Putkilukon avain (KM 40942:5). Kuva: Anna Lehtinen, Löytö Oy.

Konservoinnissa hienoksi löydöksi paljastui myös poikkileikkaukseltaan nelikulmainen varras (KM 40942: 343), joka on taivutettu keskeltä suorakulmaisesti. Vartaan päissä on ulkopinnalta seitsenlehtisellä rosetilla koristellut levyt ja lehtien keskellä pyöreät painanteet sekä levyjen keskellä pyöreät reiät. Ilmeisesti kyseessä koristeellinen arkun, lippaan tai muun pienemmän esineen kiinnikerauta (vrt. Goodall 2011: 167, 215). Yksi löydöistä on poikkileikkaukseltaan lähes pyöreästä rautavartaasta taivutettu, koukkupäinen oven tms. haka (KM 40942: 238). Samaan löytökategoriaan kuuluu oven tai ikkunan salvan osa (KM 40942: 251), joka koostuu poikkileikkaukseltaan nelikulmaisesta vartaasta, joka litistyy kärkeä kohden ja sen leveässä päässä hiukan kolmionmuotoinen, kaarevareunainen, levymäinen uloke, jonka kärki litistynyt lyönnistä. Kappale on ollut kiinnitettyä puuhun ja sen tarkoitus on ollut pitää salpa kiinni. (Vrt. Goodall 2011: 168-169, 226–227.) Poikkileikkaukseltaan pyöreästä rautavartaasta lähes U:n tai koukun muotoon taivutettu katkelma (KM 40942: 219) voisi puolestaan olla esimerkiksi ketjun lenkin fragmentti.

Mahdollisia rautahelojen tms. fragmentteja löytyi tänä vuonna 12, mutta näiden levymäisten kappaleiden identifiointi on haastavaa löytöjen fragmenttaarisuuden ja huonon kunnon takia. Näistä yksi huonokuntoinen löytö (KM 40942: 78), jossa röntgenkuvassa erottuu niitinreikiä, on peräisin alueen 7 yksiköstä Y7-3, muut alueelta 8 ja 9. Myös yhdessä Y8-1:n helassa (KM 40942: 427) on mahdollisesti niitinreikiä ja yhdessä Y8-5:n löydössä (KM 40942: 355) saattaa olla viistoon leikattu reuna. Erikoisempia heloja on alueen 8 pintamaakasasta löytynyt soikea levy (KM 40942: 203), jonka sivuilla on taipuneet ja murtuneet ulokkeet. Alueen 9 maakasasta taas löytyi keskeltä kapeammaksi muotoiltu pitkänmallinen rautalevy (KM 40942: 409), jonka pinnalla toisessa päässä kaksi poikkiviivaa ja toisen pään reunassa kolme osittaista vinoviivaa. Levyn toinen pää murtunut niitinreiän kohdalta. Näiden lisäksi muita erilaisia levynfragmentteja talletettiin kaikilta alueilta 11, joista osa on erittäin huonossa kunnossa. Kahdessa levyssä on ilmeisesti niitit, toinen löytyi yksiköstä Y8-1 (KM 40942: 287) ja toinen alueelta 9 (KM 40942: 410). Yksi Y8-1:n levy vaikuttaa reunoista leikatulta (KM 40942: 305) ja muissakin on sekä kaareviksi, suoriksi että viistoiksi muotoiltuja reunoja.

Todennäköisten naulan vartaiden lisäksi tänä vuonna löytyi 30 varrasta tai sellaisen katkelmaa, jotka voivat olla muistakin esineistä kuin nauloista. Yksi yksikön Y8-5 varras (KM 40942: 439) on osittain hiukan levymäinen ja voisi olla jonkinlaisesta helastakin. Kahdessa alueen 8 löydössä (KM 40942: 201)

ja (KM 40942: 344) voisi olla katkaistut päät. Muuten varrasmaiset löydöt ovat pitkälti niin pahoin korrodoituneita, ettei niiden tarkempi identifiointi ole onnistunut. Joukossa on kuitenkin erilaisia ohuita, jykeviä, tasapaksuja, toiseen päähän kapenevia tai toiseen päähän litistyviä, suoria ja taipuneita vartaita.

Näiden lisäksi seitsemän esineeltä tai niiden katkelmilta vaikuttavaa löytöä jäi toistaiseksi tunnistamatta. Jätekerroksen Y7-3 löytö (KM 40942: 62) on epämääräisen muotoinen raudankappale, josta lähtee yksi poikkileikkaukseltaan nelikulmainen, varrasmainen uloke. Alueen 7 täytöstä poimittiin metallinilmaisintutkimuksessa talteen melko pieni, pyöreä ratas (KM 40942: 196), joka koostuu kahdesta metallilevystä, joita yhdistää keskellä pyöreä niitti. Todennäköisesti ratas on kuitenkin teollista valmistusta, mahdollisesti 1800-luvulta. Yksiköstä Y8-5 löytyi poikkileikkaukseltaan nelikulmainen, litteä varras (KM 40942: 345), jonka päässä on nuppi. Toinen pää esineessä on litteä, toinen hiukan kaapeampi ja pyöreä. Yksikön Y8-6 varrasmainen, katkennut rauta (KM 40942: 385) saattaa olla naulasta ja yksikön Y8-7 tunnistamaton rauta (KM 40942: 388) on pitkänmallinen rautalevy, jonka toinen pää paksu ja korrodoitunut, toinen pyöreä ja litteä. Alueen 9 pintamaakasasta talletettiin pitkänmallinen, muotoiltu rautalevy (KM 40942: 400), jossa on kolme pyöreää reikää, joiden ympärillä on rengasmaiset painanteet. Samasta kontekstista talletettiin myös pitkänmallinen, poikkileikkaukseltaan hiukan nelikulmainen ja kiertyneen oloinen raudankappale (KM 40942: 402). Lisäksi epämääräisiä rautafragmentteja talletettiin jätekerroksesta Y7-3 muutamia (KM 40942: 97 ja 98).

Kuva 14. Kivisavikeramiikkaa kerroksesta Y7-3. Kuva: Elina Terävä.

Slottsmalmenin aineistossa on aiempina vuosina ollut myös jonkin verran raudan käsittelyyn viittavia löytöjä. Osa aiemmin mainituista leikatuista levyistä tai vartaista voisi olla myös raudan käsittelyyn liittyviä. Kesän 2016 aineistossa muutama alueen 7 pintamaakasasan metallinilmaisintutkimus löydöt määriteltiin mahdollisesti oleva jonkinlaista valmistusjätettä. Kaksi näistä (KM 40942: 6 ja 8) on poikkileikkaukseltaan nelikulmaisia kappaleita, joissa vaikuttaisi olevan leikatut päät. Kolmas (KM 40942: 7) on jykevempi varras.

Keramiikkalöytöjä tehtiin kesällä 2016 viime vuosia enemmän. Etenkin kivisavikeramiikkaa löydettiin useampia paloja, yhteensä 46 sirpaletta, joista suurin osa on alueen 7 jätekerroksesta Y7-3 (KM 40942: 118-139, kuva 13), yksi pieni pala (KM 40942: 28) saman alueen savikerroksesta Y7-1, yksi (KM 40942: 204) alueen 8 pintamaasta, kymmenen (KM 40942: 309-314, 429) jätekerroksesta Y8-1, yksi (KM 40942: 327) yksiköstä Y8-3, yksi (KM 40942: 386) yksiköstä Y8-6 ja yksi (KM 40942: 392) yksiköstä Y8-8.

Edellisvuosina Slottsmalmenin kivisaviastioiden palat ovat vaikuttaneet olevan lähinnä siegburgilaisista astioista, mutta nyt jätekerroksen Y7-3 aineistossa on myös mahdollisesti waldenburgilaista tuontia ja yksi pala (KM 40942: 122), joka vaikuttaisi olevan raerenilaista tai frecheniläistä keramiikkaa. Aineistossa on selvästi useampia astioita, mutta samasta astiasta vaikuttaa olevan myös useita paloja. Yhdestä mahdollisesti waldenburgilaisesta kannusta on 10 palaa (KM 40942: 110, 112, 113, 115, 117, 120, 127, 129, 130, 131), joista kaksi on astian pohjasta (KM 40942: 112 ja 113) ja kaksi suun reunasta (KM 40942: 120 ja 129), loput astian kaulasta tai kyljestä. Osa paloista sopii yhteen (KM 40942: 110, 120 ja 129; KM 40942: 112 ja 113; KM 40942: 115 ja 117; KM 40942: 127, 130 ja 131), mutta kaikkia ei voi aivan varmasti liittää toisiinsa, vaikka ne vaikuttavat samaa astiaa olevankin. Kaksi kylkipalaa (KM 40942: 111 ja

123) voisivat myös olla yhdestä waldenburgilaisesta astiasta, vaikka eivät yhteen sovikaan. Mahdollisesti waldenburgilaisesta tai sieburgilaisesta nokallisesta kannusta voisivat myös olla kolme kylkipalaa (KM 40942: 124 ja 125), joista kaksi (KM 40942: 124) sopivat yhteen. Hyvin samantapaista keramiikkaa ovat myös neljä palaa (KM 40942: 132, 135, 136 ja 137), joista kaksi (KM 40942: 136 ja 137) sopivat yhteen. Yhdestä todennäköisesti sieburgilaisesta astiasta on neljä palaa (KM 40942: 114, 121, 128 ja 129), joista kolme kylkipalaa sopivat yhteen (KM 40942: 114, 121 ja 128) ja neljäs (KM 40942: 139), pohjan reunapala vaikuttaisi massaltaan hyvin samankaltaiselta. Yksi reunapala (KM 40942: 133) voisi olla sieburgilaisesta Jacoba-kannusta. Lisäksi jätekerroksesta Y7-3 löytyi viisi kivisaviastian palaa (KM 40942: 116, 119, 1118, 126 ja 138), jotka vaikuttavat olevan sieburgilaista valmistusta, mutta niitä ei voi selkeästi liittää toisiinsa tai edellä mainittuihin astioihin. Alueen 7 jätekerroksessa on siis tämän vuoden löytöjen perusteella ehkä 6-11 eri kivisaviastiaa. Kaikki alueen 8 löydöt vaikuttavat olevan sieburgilaista keramiikka, todennäköisesti useammasta eri astiasta. Selkeästi yhteen näistä sopivat neljä palaa samalla alanumerolla (KM 40942: 310) ja kaksi muuta palaa (KM 40942: 311 ja 312) jätekerroksesta Y8-1. Muuten paloja on hankala yhdistää samoihin astioihin. Yksi reunasta hyvin kulunut pohjapala (KM 40942: 392) tosin saattaa olla myös waldenburgilaista eikä sieburgilaista tuotantoa.

Punasaviastian paloja löytyi tänä vuonna hyvin vähän. Kolme sirpalletta savesta Y7-2 (KM 40942: 31, 32 ja 33) ovat todennäköisesti samasta punasavipadasta peräisin ja kaksi nokeentunutta kylkipalaa vaikuttavat sopivan yhteen (KM 40942: 32 ja 33). Yksi paksu, sisäpinnalta lyijyylasitettu punasavipala jätekerroksesta Y7-3 (KM 40942: 140) voisi olla joko astian pohjasta tai kaakelistä. Lisäksi alueelta 8 yksiköstä Y8-3 löytyi epämääräisen muotoinen punasavikappale (KM 40942: 328), joka voi olla astiasta tai kaakelistä, mutta hyvin myös tiilestä peräisin.

Jo 2014 Slottsmalmenilta alueelta 1 löytyi yksi (KM 40002: 22) katkelma kannun kahvan juuresta sekä kaksi kylkipalaa (KM 40002: 93), joiden todettiin olevan samasta tai saman tyyppisestä astiasta, jossa on tumma, siloteltu ulkopinta. Mathias Bäck tunnisti palat myöhemmin keväällä ns. *fydepotin* (*grafikgods*) sirpaleiksi, jotka ovat 1300-1800-luvuilla Tanskassa valmistettuja keittoastioita (pers. comm. Mathias Bäck 5.5.2015). Kesällä 2015 vuonna samaa keramiikkaa löytyi viisi palaa lisää (KM 40418: 286, 344, 345, 356 ja 357). Tänä vuonna samankaltaisia paloja löytyi 13 (KM 40942: 141-152, 315), joista kaikki paitsi yksi (KM 40942: 315) ovat peräisin alueen 7 jätekerroksesta Y7-3. Kaksi paloista on yhteensopivia reunapaloja (KM 40942: 142 ja :152) kahvallisesta astiasta, jonka suun halkaisija on noin 12-14 cm ja reuna hiukan ulospäin profiloitu. Kaksi paloista (KM 40942: 150 ja 315) ovat kahvan katkelmia. Kummassakin palassa kahvan poikkileikkaus on hiukan pyöristetty nelikulmio, keskeltä reunoja ohuempi, mutta ne vaikuttavat olevan eri astioista ja ne löytyivät eri kaivausalueilta. Jätekerroksesta Y7-3 löytynyt kahvan katkelma (KM 40942: 150) voisi kuitenkin muotonsa ja pintansa perusteella olla samasta astiasta, kuin reunapalat (KM 40942: 142 ja 152).

Muut tämän vuoden paloista ovat kylkipaloja dreijatuista astioista, viidessä (KM 40942: 144, 146-148 ja 151) pinnat ovat tummanharmaat ja melko sileät, kuten reunapaloissa ja kahvan katkelmissa ja ne saattavat olla kaikki samasta astiasta. Neljässä kylkipaloista (KM 40942: 141, 143, 145 ja 149) vain ulkopinnat ovat hiukan massaa tummempia ja ne voivat olla eri astiasta kuin edelliset. Kaikissa paloissa massa on melko huokoinen, väriltään vaaleanharmaa tai harmaa ja sekoite on karkeahko, jossa on mm. kiillettä.

Selkeiden astiansirpaleiden lisäksi talletettiin muutamia epämääräisiä paloja, jotka saattaisivat olla keramiikkaa tms. Kaksi näistä (KM 40942: 153 ja 154) ovat yksiköstä Y7-3, muut kuusi palaa ovat alueen 8 eri yksiköistä (KM 40942: 316, 331-333, 387 ja 430).

Aiemmissa tutkimuksissa lasilöydöt Raaseporin linnalta tai sen ympäristössä ovat melko vähäisiä, 2000-luvun lopun tutkimuksissa Slottsmalmenilta löytyi 10 sirpalletta lasiastioista, jotka ajoittuvat lähinnä 1300- tai 1400-luvuille. Vuonna 2014 jätekerroksesta Y1-3 löytyi kolme böömiläiseen traditioon

kuuluvaa nauharuodepikarin (*fadenrippenbecher*) sirpaletta (KM 40002: 95 ja :97) sekä massaltaan vaaleanvihertävä pala (KM 40002: 94), joka voisi olla pikarin jalkalevystä, sekä yksi ohut, massaltaan väritön pala (KM 40002: 96) todennäköisesti pikarin kyljestä. Myös alueelta 2 löytyi vuonna 2014 kaksi pikarin sirpaletta (KM 40002: 204 ja :205), joiden massat ovat vihertävät ja niissä on ilmakuplia, sekä kaksi kahdeksankulmaisen *passglasin* reunapalaa (KM 40002: 208 ja :209) jotka ajoittunevat 1500-luvun puolenvälin tienoille. Kesällä 2015 vuonna kaivauksilta löydettiin peräti 52 lasiastian sirpaletta, joista 46 (KM 40418: 287-:322) löydettiin alueen 5 jätekerroksesta Y5-3. Suurin osa paloista on ohuita sirpaleita Böömiläiseen traditioon kuuluvista pikareista. Viisi paloista (KM 40418: 308, :309, :312, :313 ja :319) on tunnistettavissa nauharuodepikarin kylkipaloiksi, sillä niissä on ulkopinnoilla säilyneet katkelmat nauharuoteista, kahdessa palassa (KM 40418: 309 ja :312) nauharuoteen päällä oli pisarat sinistä lasia. Pikarin suun reunapaloja löytyi viisi, joista kaksi (KM 40418: 291 ja :296) on massaltaan vihertävää lasia samasta pikarista, jonka suun halkaisija on n. 10 cm ja kolme (KM 40418: 297, :306 ja :316) ohutta, väritöntä pikarin reunapalaa todennäköisesti samasta astiasta, jonka suun halkaisija on n. 16 cm. Kesällä 2015 löytyi myös ainakin yksi 1500-luvulle ajoittuva *passglasin* kylkipala (KM 40418: 293).

Kesän 2016 kaivauksilta lasinsirpaleita löytyi 55, joista tosin osa on hyvin pieniä muruja. Sirpaleista 44 on peräisin alueen 7 jätekerroksesta Y7-3 (KM 40942: 155-192, 417 ja 418), yksi pala (KM 40942: 205) alueen 8 profiilin reunalta peltomullasta, 11 melko pientä sirua (KM 40942: 317-320, 431-432) jätekerroksesta Y8-1, yksi pala (KM 40942: 329) yksiköstä Y8-3, yksi (KM 40942: 334) yksiköstä Y8-4 ja kolme sirpaletta (KM 40942: 373 ja 374) yksiköstä Y8-5.

Alueelta 7 pikareiden reunapaloja löytyi neljä (KM 40942: 156, 164, 176 ja 187). Kaksi näistä (KM 40942: 164 ja 176) voisivat olla samasta, massaltaan värittömästä, ohutreunaisesta astiasta, yksi pala (KM 40942: 156) on myös böömiläistä lasia mutta todennäköisesti eri astiasta, jonka suun halkaisija on noin 10 cm. Neljäs pala (KM 40942: 187) on selvästi eri astiasta, jonka reunassa on 9 mm levyinen paksunnos, massa vihreä ja astian suun halkaisija on noin 8 cm. Böömiläisten pikareiden jalan reunasta peräisiin olevia paloja löytyi jätekerroksesta Y7-3 kolme (KM 40942: 162, 179 ja 181), minkä lisäksi kaksi sirpaletta (KM 40942: 159 ja 171) voisivat olla muotonsa ja paksuutensa perusteella astioiden pohjasta tai jalkalevystä.

Jälkityövaiheessa tiilen pintaan tarttuneena löytyi myös yksi massaltaan vihreä pala lasipikarin pohjasta (KM 40942: 417). Kyseinen pala on melko epäpuhdasta lasia ja siinä saattaa olla puntteliarpi. Edellä mainituista pohjan reunapaloista kaksi (KM 40942: 162 ja 181) on tunnistettavissa nauharuodepikarin (*Fadenrippenbecher*) paloiksi, joissa pohjan reunaa kiertää paksu lasilanka, mutta ne ovat selkeästi eri astioista. Myös selkeitä nauharuodepikarien kylkipaloja löytyi kymmenen (KM 40942: 161, 163, 165, 168, 182, 186, 188, 190 ja 192), joissa kaikissa on nauharuoteen jäämiä ja neljässä näistä (KM 40942: 161, 182, 188 ja 190) nauharuoteiden päällä on sinisiä lasipisaraita. Kolmessa (KM 40942: 160, 177 ja 418) massaltaan vaaleanvihertävässä palassa vaikuttaisi olevan optinen koristelu. Muuten palat jätekerroksesta Y7-3 vaikuttavat pitkälti olevan böömiläistä lasia 1300-1400-luvulta.

Alueen 8 peltomultalöytö (KM 40942: 205) on voimakkaasti kaartuva, paksu lasipala, eikä se ole välttämättä peräisin pikarista vaan jostakin muusta esineestä, vaikka massaltaan lasi vaikuttaa keskiaikaiselta. Muut alueen 8 lasit ovat hyvin huonokuntoisia, mutta lähinnä ne vaikuttavat olevan massaltaan vaaleanvihertävää, böömiläistä lasia 1300-1400-luvulta. Lasipikarin reunapaloja alueelta 8 löytyi kolme (KM 40942: 329 ja 374), joista kaksi kuuluu yhteen (KM 40942: 374), mutta kolmas on todennäköisesti eri astiasta. Todennäköisesti yksikön Y8-5 kylkipala (KM 40942: 373) on samasta astiasta kuin saman yksikön reunapalat (KM 40942: 374). Kaksi palaa pikarin jalkalevyn reunasta (KM 40942: 318 ja 334) voisivat olla samasta, böömiläisestä pikarista peräisin. Kylkipaloista kaksi optisesti koristeltua, hiukan vaaleanvihertävää sirpaletta (KM 40942: 317 ja 320) voivat myös olla yhdestä astiasta, johon myös reunapala (KM 40942: 329) saattaa kuulua. Näiden sirpaleiden lisäksi yksikön Y8-1 palamattomien luiden

joukosta löytyi yksi ohut, böömiläinen sirpale (KM 40942: 432) ja muodoltaan kuperankovera pala, joka voisi olla lasipikarin pohjasta (KM 40942: 431).

Erikoisempiin kaivauslöytöihin jätekerroksesta Y8-5 kuuluvat yksi kappale litistetyn pallonmuotoisesta meripihkahelmestä (KM 40942: 377) ja harmaa ja sileäpintainen mahdollinen korukiven teelmä (KM 40942: 378), joka saattaisi olla savukvartsia. Samasta kerroksesta löytyi myös pyöreästä luulevystä tehty pelimerkki (KM 40942: 375) ja luinen, häränsilmin kuvioitu noppa (KM 40942: 376). Yllätykseksi myös jälkityövaiheessa yksikön Y7-3 palaneiden luiden joukosta löytyi yksi, pieni, häränsilmin koristeltu palanut luunoppa (KM 40942: 414) ja yksikön Y8-1 palamattomien luiden joukosta yksi häränsilmin numeroitu, huonokuntoinen luunoppa (KM 40921: 433). Kerroksesta Y8-1 talletettiin myös kolme muuta luuesinettä. Jälkityövaiheessa palamattomien luiden joukosta löytyi luinen pöytäveitsen kahvalevyn fragmentti (KM 40942: 434). Kentällä löytyneistä saman yksikön luuesineistä toinen on pyöreä, sivuilta tasainen luuhelmi (KM 40942: 321) ja toinen toistaiseksi tunnistamaton, hiukan nappimainen luesine (KM 40942: 322).

Piitä löytyi tänä vuonna vain neljä iskosta, joista yksi (KM 40942: 193) on yksiköstä Y7-4, kaksi (KM 40942: 323 ja 324) yksiköstä Y8-1, ja yksi (KM 40942: 393) yksiköstä Y-8. Kvartsia talletettiin vain yksi epämääräinen iskos koekuopasta 1 (KM 40942: 413).

Kesän 2016 kaivauksilta luetteloiitiin tänä vuonna yhteensä lähes 25 kg kuonaa. Enimmäkseen aineistossa vaikuttaisi olevan rautakuonaa, mutta mukana luetteloidussa aineistossa on myös mm. kuonaantuneita tiilenkappaleita ja lasimaiseksi pinnalta sulanutta kalkinpolttojätettä. Suurin osa rautakuonasta, eli yli 22 kg, on jätekerroksesta Y7-3, muista alueen 7 yksiköistä kuonaa löytyi reilu 600 g. Alueelta 8 kuonaa talletettiin 1,4 kg, joista isoimmat rautakuonapalat tulivat yksiköstä Y8-3, muuten alueella kaivetuissa yksiköissä kuonaa oli melko pieniä määriä ja rautakuonaa aineistossa on hyvin vähän. Alueelta 9 kuonaa löytyi alle 50 g ja koekuopasta 1 reilu 200 g.

Palanutta luuta löydettiin noin 280 g eli 706 fragmentin verran, josta suurin osa eli noin 200 g tuli alueen 7 jätekerroksesta Y7-3. Alueen 8 yksikössä Y8-1 oli palanutta luuta noin 57 g ja yksiköstä Y8-5 reilu 16 g, muuten palanutta luuta löytyi pieniä määriä alueen 7 yksiköistä Y7-1 ja Y7-2 ja alueen 8 yksiköistä Y8-3 ja Y8-4. Alueella 9 yksikössä Y9-2 ja koekuopassa 1 oli myös pieniä määriä palanutta luuta. Palaneiden luiden joukossa on mm. kalan nikamia ja yhdessä luussa (KM 40942: 581) saattaisi olla viiltojälki.

Palamatonta luuta löytyi tänä vuonna erityisen runsaasti, eli yhteensä yli 35 kg. Alueen 7 luuaineisto oli hyvin huonokuntoista ja fragmentaarista, sitä saatiin talteen jätekerroksesta Y7-3 noin 2,3 kg ja reilu 7 g savikerroksesta Y7-1. Jätekerroksen aineistossa on lähinnä nisäkkäiden luiden fragmentteja, kuten hampaan kappaleita, kylkiluiden, nikamien ja raajojen luiden kappaleita, mutta myös muutama kalan luu. Alueella 8 palamatonta luuaineisto oli selkeästi paljon paremmassa kunnossa erityisesti runsaslöytöisissä kerroksissa Y8-1 ja Y8-5. Yksiköstä Y8-1 luuta talletettiin yli 23 kg ja yksiköstä Y8-5 lähes 6 kg, muuten luuta tuli pienempiä määriä lähes kaikista kaivetuista yksiköistä. Kesän 2016 alueen 8 luuaineisto on erittäin monipuolinen ja sisältää runsaasti eri nisäkkäiden, kuten sian, naudan ja vuohen/lampaan luita, mutta myös huomattavan määrän kalanluita ja jonkin verran linnunluita. Nisäkkäiden luiden joukossa on hampaita, kallon fragmentteja, mahdollisia sarvenkappaleita, nikamia, kylkiluita ja raajojen luita. Useissa luissa, kuten kylki- ja raajojen luissa näkyy paljon leikkuujälkiä, joten aineisto vaikuttaa selkeästi olevan teurasjätettä. Kalojen luiden joukossa on niin suomuja, ruotoja, nikamia kuin kalan leukaluitakin ja edustettuna on selkeästi eri kalalajeja, kuten ahventa ja turskaa. Alueelta 9 luuta löytyi vain reilu 700 g savikerroksista Y9-1, Y9-2 ja Y9-7, ja yksikön Y9-7:n luita lukuun ottamatta aineisto oli hyvin huonokuntoista.

Alueen 7 jätekerroksesta Y7-3 talletettiin myös kaksi palaa muutaman gramman painoista rikkiä, jotka luetteloiitiin omaan luetteloonsa (liite x). Slottsmalmenilta löytyi myös kalkkikiveä, jota otettiin kentällä talteen näytteeksi alueelta 8 noin 100 g, alueelta 9 suunnilleen saman verran sekä koekuopasta 1 reilu 10 g, yhteensä kaiken kaikkiaan yhdeksän palasta. Samaan luetteloon laitettiin myös 13 näytteeksi säästettyä tiilenkappaletta, joista yksi (1) Y7-3:n tiili on lähes kokonainen, muut hiukan rikkoutuneita tai vain fragmentteja, joissa kuitenkin on painanteita tai palamisen merkkejä tms. erityistä, minkä takia ne haluttiin säästää. Yhteensä säästettyä tiiliainesta kertyi n. 9 kg. Erityinen löytö yksiköstä Y8-6 oli laakea saveenkappale (15), jonka pinta on valkoisenkirjava ja hiukan kuplineen ja juoksettuneen oloinen - ilmeisesti kappale on tiilenvalmistuskäytöstä. Lisäksi säästettiin muutama saveenkappale, jotka voisivat olla palanutta savea, yksi yksiköstä Y7-3 (5) ja muutama yksiköstä Y8-4 (11-13). Palat ovat kuitenkin aika epämääräisiä ja voivat olla peräisin tiilistäkin (ks. liite x, löydöt 1-17). Muuten tiiliaineistoa ei säästetty, vaan se punnittiin jo kentällä ja jätettiin Slottsmalmenille edellisvuoden tapaan. Yhteensä tiiltä kaivauksilta löytyi noin 300 kg, josta reilusti yli puolet oli peräisin jätekerroksesta Y7-3 ja yli 80 kg yksiköstä Y8-1, muuten tiiltä löytyi lähes 20 kg yksiköstä Y8-5 ja noin 10 kg alueen 7 yksiköstä Y7-1, muista alueiden 7 ja 8 yksiköistä tiiltä löytyi melko pieniä määriä lukuun ottamatta alueen 8 kerrosta Y8-4, joka koostui käytännössä kokonaan tiilimurskasta. Alueella 9 tiiltä oli vain reilu 7 kg ja sitä esiintyi lähinnä paikallisina keskittyminä savikerrosten seassa. (ks. liite 4c).

7 YHTEENVETO VUODEN 2016 TUTKIMUSTULOKSISTA

Vuoden 2016 kaivausten aikana Slottsmalmenin länsiosan alueelle avattiin kolme uutta kaivausalueita, joista kaksi (alueet 7 ja 9) sijoitettiin aiempina vuosina tutkittujen, keskiaikaisella rantavyöhykkeellä sijaitsevien kaivausalueiden yhteyteen ja yksi (alue 8) alueen korkeimmalle kohdalle, jossa vuonna 2015 tehtyjen geofysikaalisten tutkimusten ja koekaivauksen perusteella sijaitsi hiekkatäyttöjä ja mahdollisia kiinteitä rakenteita. Uusien kaivausalueiden avulla saatiin edelleen selvitettyä aiempien vuosien kaivauksissa esiin tulleiden rakenteiden ja kulttuurikerrosten laajuutta ja stratigrafisia suhteita.

Samalla kokonaiskuva Slottsmalmenin länsiosan keskiaikaisesta käytöstä mutta myös sen suhteesta vuosina 2008–2009 tutkittuun itäisempään rantavyöhykkeeseen selveni, mikä osaltaan helpottaa alueen arkeologisten kerrostumien suhteellisen ja absoluuttisen iän ja siten myös alueen käyttöhistorian ajallisen keston määrittelyä.

Edellisten vuosien tapaan tutkituista kulttuurikerroksista pääosan muodostivat erilaiset jäte- ja täyttökerrokset. Alueilta 7 ja 9 saatiin kiinni samainen osittain maatumen puurosken kerros, josta on tehty havaintoja vuosien 2008–2009 ja 2014–2015 kaivausten aikana laajalta alueelta linnan ympäristöstä. Alueelta 9 löytyi mahdolliseen keskiaikaisella rantaviivalla sijainneeseen rantavalliin liittyviä suuria kiviä ja alueen 8 täyttökerrokset osoittavat, että Slottsmalmenin länsiosan korkeinta osaa on keskiajalla korotettu keinotekoisesti tuomalla paikalle hiekkaa. Alueen käyttöhistorian ja alkuperäisen topografian selvittämisen kannalta mielenkiintoinen havainto oli hiekan alle jäänyt, vain osittain maatumen pintaturvekerros, hiekkatäyttöjä edeltävä maanpinta.

Aiempien vuosien tapaan myös vuoden 2016 kaivausten aikana talletettiin suuri määrä löytöaineistoa, pääasiassa alueiden 7 ja 8 jätekerroksista. Lukuun ottamatta alueen 7 maakasasta metallinilmäisimmällä löytynyttä vuoden 1802 kolikkoa, löytöaineisto ajoittuu kokonaisuudessaan linnan käyttöaikaan 1300–1500-luvuille. Tutkitut kerrokset sisälsivät varsinaisten esinelöytöjen lisäksi runsaasti mm. palamatonta luuta (n. 35 kg), kuonaa (n. 25 kg) sekä tiili- ja kalkkikivimurskaa ja muuta rakentamiseen liittyvää jätettä.

Useista tutkituista kerroksista talletettiin kaivausten aikana maanäytteitä mm. arkeobotanista analyysia varten. Kuten aiempina vuosina, ei myöskään vuonna 2016 talletetuista näytteistä löytynyt käytännössä lainkaan siemeniä tai muita kasvijäänteitä, lukuun ottamatta pieniä määriä hiiltyneitä kuusenneulasia ja yksittäisiä hiiltymättömiä, kaivausten aikana ympäröivästä kasvillisuudesta kerroksiin päätyneitä siemeniä (ks. liite 6).

Slottsmalmenin länsiosan kaivaustutkimusten on tarkoitus jatkaa vielä kesällä 2017. Vuoden 2016 tutkimustuloksia tullaan julkaisemaan vuoden 2017 tutkimusten jälkeen, mm. osana kohteesta tekeillä olevia väitöskirjoja ja Raaseporin linna-aluetta käsitteleviä laajempia julkaisuja.

LÄHTEET

Suulliset tiedonannot

Bäck, Mathias 5.5.2015 ja 25.6.2015

Ehrnsten, Frida, sähköpostit 28.8. ja 9.8.2016 koskien rahojen tunnistusta.

Salminen, Tapio 25.6.2015

Painamattomat lähteet

Kansallisarkisto (KA):

Maanmittaushallituksen arkisto (MHA), Isojako vanhempi kartta-aineisto.

Broterus, Samuel 1695(?), Lill- och Storbarsgård, KA MMA Karjaa Ibh* 4:/- -

Broterus, Samuel 1703, MH MH 29/--

Forsell, L. 1682, Raseborgs gård, KA MHA B1a 106–108.

Mörn, A. 1728, Raseborgs gård, KA MHA B16a 1/1-2.

Petesche, J.J. 1816, Raseborgs gård, KA MHA B16a 1 / 4-12.

Svaetischin, V. 1921, Raseborgs gård, KA MHA B15a 7/1-24.

Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo:

Haggrén, Georg & Jansson, Henrik & Holappa, Maija & Knuutinen, Tarja 2008–2009: Raasepori. Snapertunan Kirkonkylän ja Raaseporin linnan alue. Osayleiskaavainventointi

Haggrén, Georg & Holappa, Maija & Knuutinen, Tarja & Terävä, Elina 2014: Raasepori, Raaseporin linna 2014. Kaivauskertomus.

Knuutinen, Tarja & Haggrén, Georg & Heinonen, Tuuli & Kivikero, Hanna & Terävä, Elina 2008. Raasepori Slottsmalmen 2008, kaivauskertomus.

Knuutinen, Tarja & Haggrén, Georg & Heinonen, Tuuli & Kivikero, Hanna & Kunnas, Olli & Terävä, Elina & Åkerblom, Rasmus 2009. Raasepori Slottsmalmen 2009, kaivauskertomus.

Museovirasto:

Drake, Knut & Mikkola, Rauni 1967. Raasepori 1967.

Drake, Knut & Rautavaara-Brax, Tuija 1965. Raaseporin tutkimustyöt kesällä 1965.

Drake, Knut & Sjöberg, Lars 1963: Redogörelse för utgrävnings- och konserveringsarbete på Raseborgs slottsruin sommaren 1963.

Jansson, Henrik & Latikka, Jaakko 2003. Länsi- ja Keski-Uudenmaan saariston ja rannikkoalueiden inventointi 2002–2003. Tammisaari, Hanko, Inkoo, Siuntio, Kirkkonummi, Espoo, Helsinki. 323–337.

Jussila, Timo & Seger, Tapio 1991. Raaseporin linnan ympäristön prospektointi ja fosforikartoitus.

Julkaisemattomat opinnäytetyöt

Knuutinen, Tarja 2012. Monimenetelmäinen prospektointi kohdetason arkeologisessa tutkimuksessa – Yhdistetty ilmakuvatulkinta ja maatulkaus Raaseporin Slottsmalmenin tutkimuksissa 2008–2009. Pro gradu –tutkielma Helsingin yliopistossa 21.2.2012.

Rissanen, Kaarina 1978: Raaseporin linnan korjaus- ja restaurointityöt vuosina 1890–1972. Suomen ja Skandinavian historian Laudaturtyö. Helsingin yliopisto.

Terävä, Elina 2014: Aseistettu arki Raaseporissa. Aset ja suojavarusteet linnalla ja sen ympäristössä. Arkeologian pro gradu -tutkielma. Huhtikuu 2014. Helsingin Yliopisto.

Kirjallisuus

Claudi- Hansen, Lone 2012: En keramiktraditions begyndelse. Senmiddelalderens keramikproduktion og sociale forandringer. *KUML 2012. Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab*. 185–204.

Drake, Knut 1991: Gråstenmurar berättar sin historia. Teoksessa Rask, Henry 1991: *Snappertuna. En Kustbygds hävder*. Del I, forntid – 1809. Ekenäs tryckeri aktiebolag, Ekenäs.

Goodall, Ian H 2011: *Ironwork in Medieval Britain. An Archaeological Study*. London 2011.

Haggrén, Georg 2014: Kun linnan olutkellari sortui...Raasepori Anno Domini 1558. *SKAS 4/2013*. 14–36.

Haggrén Georg, Rosendahl Ulrika & Terävä Elina 2011: Mankbyn keskiaikaiset pöytäveitset. Henkilökohtaiset esineet, yhteinen ateria. *Muinaistutkija 3/2011* 12–23.

Harjula, Janne 2011: Kirjoihin ja kirjoittamiseen liittyvää esineistöä luostarissa. *Naantalın luostarin rannassa –arkipäivä Naantalın luostarissa ja sen liepeillä*. Ed. Kari Uotila. Eura. 239–252.

Holappa, Maija 2016: Archeological documentation at Mankby. Teoksessa Janne Harjula et al. (toim): *Mankby – A deserted medieval village on the coast of Southern Finland*. *Archaeologia Medii Aevi Finlandiae XXII*. Suomen keskiajan arkeologian seura. Turku. 89–96.

Holmberg, Kjell 2009: KAROLVS REX S`G` - MONETA ABOENS` Karl Knutssons åboörtugar – typer, dateringar och några hypoteser. Samlad glädje 2009. Toim. Curt Ekström, Kjell Holmberg ja Magnus Wijk. Uppsala. Numismatiska klubben i Uppsala. 121–127.

Knuutinen, Tarja 2010: Varhaisten tutkimus- ja restaurointitöiden vaikutus Raaseporin linnan lähiympäristön topografiaan ja maisemaan. *SKAS 3/2010*. 15–25.

Rundberg, Jonas 2005: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. Stockholm: Svenska Numismatiska Föreningen.

Suhonen, Veli-Pekka 2005: Raaseporin kaupunki. *SKAS 3/2005*.

Terävä, Elina 2016: Finds from Mankby 2007–2013: Everyday living and working in the village with a hint of luxury. *Mankby – A Deserted Medieval Village on the Coast of Southern Finland*. *Archaeologia Medii Aevi Finlandiae XXII*. Ed. by Harjula, Janne Helamaa, Maija & Haarala, Janne & Immonen, Visa. 39–166. Turku.

Thordeman, Bengt: *Armour from the Battle of Wisby 1361*. Chivalry bookself 2001 (1939).

Wallander, Anders 1998: Hästmundering. *Eketorp-III. Den medeltida befästningen på Öland. Artefakterna*. Motala 1998, 212–228.